

Suvi Hartikainen (toim.)

RESEPTIJÄ SÄVELTÄMISEN OHJAUKSEEN

SISÄLTÖ

Julkaisu liittyy Säpe - Säveltämisen pedagogiikka -koulutukseen (2016-2017).

Toimittanut: Suvi Hartikainen

Taitto ja ulkoasu: Ilkka Merilä

Julkaisija: Metropolia Ammattikorkeakoulu
Verkkojulkaisun osoite: <http://mikrokirjat.metropolia.fi>

ISBN 978-952-328-050-2 (painettu)
ISBN 978-952-328-051-9 (pdf)

Alkupuhe:			
Säveltäminen ja musiikkipedagogiikka	4	Näe improvisaatio ja ääni	41
Romusoittimet	8	Viisi säveltä ja kolme sointua joulun	42
Sävellys vedenalaisesta maailmasta	10	Biisin säveltäminen tekstiin	45
Sävellys eläinnoiteilla	11	Biisi sointukierto-työkalulla	48
Äänikävelystä sävellykseksi	12	Mainosjingle	53
C-duuriasteikko	16	ABA-muotoinen sävellys	54
Lempiruokaa	18	Aleatorisia looppeja	56
Kummitustalo	20	Rapinakin soi	58
Tarinasävellys	22	Äänikollaasi kännyköillä	60
Kuvasävellys	24	Look for Sounds	62
Äänimaisemat itse tehtyyn videoon	28	Sävellystyöpaja	64
Vapaata pulsatiivisuutta	30	Improvisointi ja sointivärit	68
Yksi video, kolme tunnelmaa	31	Olipa kerran... Melodia!	70
Vanha tekniikat, uudet laitteet	32	Liuku	72
Runosäveltäminen	34	Sävelruudukko-hyppyleikki	74
Kuva ääneksi ja päinvastoin	37	Ääni ärsyttää	76
Äänimatkan säveltäminen GarageBandilla	38		

SÄVELTÄMINEN JA MUSIIKKIPEDAGOGIIKKA

Uusien opetussuunnitelmien perusteet painottavat säveltämistä, musiikillista keksintää ja luovaa oman musiikin tuottamista kaikkialla missä musiikkia opetetaan – peruskouluissa, lukioissa, musiikkioppilaitoksissa ja vapaan sivistystyön parissa. Pedagogeille tämä tuo uudenlaisen haasteen. Miten saatella kaikki oppilaat iästä, musiikillisesta perehtyneisyydestä tai suuntautuneisuudesta riippumatta säveltämisen äärelle?

”Säveltämisen vahvistaminen uusissa opetussuunnitelman perusteissa tarkoittaa musiikinopetuksen käytäntöjen ja toimintatapojen uudelleenpohdintaa”, kirjoittavat Eija Kauppinen ja Sara Sintonen opetushallituksen OPS2016 -blogissa (2013). Opetushallitus on tukenut tätä pohdintaa rahoittamalla Säveltämisen pedagogiikka - Säpe1 -koulutuskokonaisuuden, jossa kerättiin hyviä käytänteitä ja toimintatapoja sekä jaettiin säveltämisen pedagogiikan osaamista ylitse oppilaitosrajojen.

Koulutus toteutettiin vuosina 2016–2017 Metropolia Ammattikorkeakoulun, Taideyliopiston Sibelius-Akatemian ja Helsingin yliopiston Opettajankoulutuslaitoksen yhteistyönä. Kouluttajina oli peruskoulun luokanopetuksen, musiikinopetuksen ja musiikkioppilaitoksen opettajina toimivia säveltämisen pedagogiikan asiantuntijoita. He muodostivat neljä kouluttajatiimiä eri puolille Suomea. Osallistujia ilmoittautui koulutukseen lähes 100. Aktiiviosallistujia koulutukseen mahtui n. 50, mutta mahdollisimman monelle pyrittiin järjestämään osallistumismahdollisuus esimerkiksi koulutuksen puitteissa järjestetyissä kolmessa valtakunnallisessa seminaarissa. Koulutuksen tärkein osa tapahtui kuitenkin osallistujien omissa työyhteisöissä ja alueellisissa kehittäjäryhmissä kouluttajatiimien ohjauksessa.

KAIKKI SÄVELTÄMÄÄN

Säveltämisen ohjaaminen on kaikissa koulutusmuodoissa uusi näkökulma musiikin opettamiseen, ja sitä on kehitelty ja tutkittu myös aiemmissa hankkeissa (esimerkiksi BiisiPumppu 2014–16; Kuule minä sävellän 2011–16; musiikkioppilaitosten omat yhteistyöprojektit kuten Lounais-Suomessa toteutettu Sävellyspaja 2014; ITU–hanke itähelsinkiläisille yläkoululaisille 2013–15). Toimintatavan uutuuden huomaa kuitenkin edelleen jopa kielen tasolla, sanoissa. Sanastoomme ei vielä ole vakiintunut selkeää sanaa kuvaamaan omalle musiikintekemiselle perustuvaa toimintaa. Miten musiikillinen keksintä eroaa säveltämisestä? Entä luova musiikin tekeminen, ja missä on säveltämisen ja improvisaation raja? Ovatko biisintekijätkin säveltäjiä?

Säveltäminen mielletään usein edelleenkin prosessiksi, jossa säveltäjän hallitseman musiikillisen työkalupakin taidokkaaseen käyttöön yhdistyy inspiraatio, intuitio ja oivallus. ”Vain nero tunnistaa neron”, kuvasi Robert Schumann 1800-luvulla tällaista säveltäjäksi positioitumista, joka nähtiin mahdolliseksi vain hyvin harvoille. Ensin tuli opiskella perustaidot, kontrapunktit ja kenraalibassot, ja vasta pitkän harjoittelun jälkeen harvat ja valitut kelpasivat vakavasti otettaviksi säveltäjiksi. Ja sävellys on sävellys vasta kun nuottipaperilla on tarkkaan harkitussa järjestyksessä paljon nuotteja.

2000-luvun opetuksessa näkemys on erilainen. Säveltäminen nähdään mahdollisena kaikille, ja pedagogiikan keskiössä on tekijyyden tukeminen. Muutos ajattelutavassa on suuri. Tekijyys ei edellytä osaamista, ainoastaan tekemistä, asiaan tarttumista: ”Oppilaiden yksin ja ryhmissä tapahtuva musiikin luova tuottaminen ja säveltäminen ohjaavat heitä persoonallisen suhtautumistavan ääneen, musiikkeihin sekä musiikin tekijyyteen osana muuttuvaa musiikkikulttuuria”, kuvaavat Sintonen ja Kauppinen edellä mainitussa blogitekstissä säveltämisen pedagogista päämäärää.

Äänten tutkiminen ja yhdisteleminen ei kuitenkaan ole musiikkipedagogiikassa vain tämän vuosituhannen ilmiö. 1970-luvun opettajankoulutuksessa Liisa Tenkku ja Ellen Urho toivat luovan musiikin tekemisen opetuksen ytimeksi. Sointivärien kuulosteleminen luokkahuoneen pintamateriaaleja rapsuttelemalla, liitutaululle piirretyt äänipartituurit luonnon äänistä, mölysoitinorkesterin tai suhinakuoron johtaminen oli hetken musiikkipedagogiikan arkipäivää.

Oman musiikin tekemiseen on musiikkipedagogiikan johtanut monta muuta-kin polkua. ”Parhaimmillaan säveltäminen on musiikillisen oppimisprosessin läpäisevä pedagoginen toimintatapa”, kirjoittaa Oulun yliopistossa musiikin didaktiikan lehtorina toimiva Marja Ervasti (Ervasti 2013, 113), ja kuvaa kuinka pedagogisissa opinnoissa säveltämistä ”tapahtuu vaivihkaa, lyhyinä kokeiluina osana muuta musisointia”.

Säveltämistä tehdään kouluissa ja musiikkiopistoissa yksin ja ryhmissä, yhdessä osallistujien tai yleisön kanssa, piirtämällä, kuvionuoteilla, nuottipaperilla, digivälinein, soittimien äärellä – jopa soittimia askarrellen (Ojala & Väkevä 2013; Partti & Ahola 2016). Säveltäminen on tullut opetussuunnitelmauudistusten myötä oppilaitoksiimme jäädäkseen.

RESEPTJÄ SÄVELTÄMISEEN

Tämän julkaisun resepti-metaforalla viitataan tietenkin kokkaukseen: aivan kuten ruuanlaitto, myös säveltäminen ja sen opettaminen nähdään toimintana, jota toistetaan uudestaan ja uudestaan, erilaisilla resepteillä eri tarkoituksiin. Lopputulemaa, sävellystä, soitetaan ja lauletaan kunnes aikanaan tehdään uusia sävellyksiä. Sävellysten tekeminen, jakaminen ja kuluttaminen on ekologisesti kestävää ja sosiaalisesti arvokasta toimintaa.

Oppilaiden kanssa tehtävien sävellysten syntyprosessia voisi verrata myös design-ajatteluun tai muotoiluun. Julkaisun reseptien ohjeiden myötä lukija pääsee musiikkikasvattajan ja -pedagogin ”keittiöön” seuraamaan, minkälaista pedagogista valmistelua ja tausta-ajattelua pedagogit ovat oppilaiden säveltämistä ja musiikillista keksintää ohjatessaan tehneet. Reseptit perustuvat pääosin Säpe1 –koulutuksessa kehiteltyihin, jaettuihin ja kokeiltuihin työtapoihin. Reseptien kirjaajina on koulutukseen osallistujia ja kouluttajia. Kuten ruuanlaitossa, näissäkin resepteissä on mukana muualta tuttuja elementtejä ja toimintatapoja. Reseptit kiteyttävät ja osaltaan myös uudistavat pedagogista perinnetietoa. Näiden toimintatapojen kirjaaminen on Säpe-seminaarien ja demojen lisäksi tärkeä koulutuksen tulosten jakamisen tapa. Resepteissä avataan työtapoja, kerrotaan missä ja keiden kanssa työskentelyä on toteutettu, kuvataan työskentelyyn tarvittavat välineet, työvaiheet ja tavoitteet – miten on saateltu eri-ikäisiä oppijoita säveltämisen pariin.

Lue lisää:

Ervasti, Marja 2013. Musiikillisia sormenjälkiä. Teoksessa Juha Ojala & Lauri Väkevä (toim.) 2013. Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Helsinki: Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2013:3, 113–124.

Kauppinen, Eija & Sintonen, Sara 2013. Säveltäminen ja muu luova tuottaminen kantavaksi osaksi musiikin opetussuunnitelmaa. http://www.oph.fi/ops2016/blogi/103/0/saveltaminen_ja_muu_luova_tuottaminen_kantavaksi_osaksi_musiikin_opetussuunnitelmaa

Ojala, Juha & Väkevä, Lauri (toim.) 2013. Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Helsinki: Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2013:3.

Partti, Heidi & Ahola, Anu 2016. Säveltäjyyden jäljillä. Musiikintekijät koulussa. Helsinki: Sibelius-Akatemian julkaisuja 15. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/169020>

ROMUSOITTIMET

KENELLE

Kaikki luokka-asteet ja oppilaitokset

PEDAGOGINEN TAVOITE

Oma sävellys poikkeuksellisella soittimistolla.

Kestävän kehityksen tukeminen kierrätysteemalla

Ääniympäristön havainnointi

Musiikin eri elementtien ja äänilähteiden tutkiskelu

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Romusoitinsävellys

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Yksi oppitunti (45 min)

VALMISTAUTUMINEN

Mahdollisimman erilaisista materiaaleista kerätty ”soittimisto”

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Romusoitimilla ei ole oikeaa tai väärää tapaa soittaa. Voidaan käyttää rytmisoittimien tapaan. Oppilaat voivat tuoda oman ”soittimensa”.

MUUTA

Jos luokkatilassa on vain vähän oikeita soittimia, tällä keinolla voidaan soitinvalikoimaa laajentaa

Ei edellytä soittotaitoa

TYÖTAVAN KUVAUS

- etsitään oma soitin: jokainen esittelee soittimensa
- äänen ominaisuuksien havainnointi: sävelkorkeus/äänenvoimakkuus/kesto/sointiväri/tempo/epämiellyttävä/miellyttävä ääni

ROMUSOITINSÄVELLYS:

- ryhmäytyminen
- ryhmä keksii teokselleen aiheen
- kappaleessa täytyy olla selkeästi aloitus, keskivaihe ja lopetus
- harjoitellaan esitys sujuvaksi
- esitys
- kuuntelu silmät kiinni – muut yrittävät arvata aiheen ja teeman

SÄVELLYS VEDENALAISESTA MAAILMASTA

KENELLE	TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA
Kaikki ikäryhmät	45 min
PEDAGOGINEN TAVOITE	VALMISTAUTUMINEN
Säveltäminen ohjeiden mukaisesti	Työtavassa käytetään melodia- ja rytmisoittimia
TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS	
Oma sävellys matalalla kynnyksellä	
TYÖTAVAN KUVAUS	
<ul style="list-style-type: none"> Mieti ryhmäsi kanssa, missä vedenalainen maailmanne sijaitsee. (esim. Kirkas kylmä tunturijärvi, värikäs koralliriutta tai mielikuvitusvesistö) Veden pyörteet. Keksi melodiasoittimilla toistuvia rytmikuvioita, jotka kuvaavat veden liikettä. Käytä säveliä A, H, C ,E, F# Valitkaa 3–4 vesistölle ominaista kalaa ja niille tavat liikkua. (esim. Nopea ja sähkökkä, hidas ja arvokas tai iso ja kömpelö) Kalat uimassa. Sävellä kullekin kalalle melodia. Käytä samoja säveliä kuin Veden pyörteissä. Teemojen yhdistäminen. (Aloitus, lopetus, dynamiikka) 	

SÄVELLYS ELÄINNINUOTEILLA

KENELLE	TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA
Pariopetuksessa tai ryhmälle, 3-vuotiaasta ylöspäin, musiikkileikkikoulu, musiikkikoulu	Muun ohjelman lomassa tai uppoudutaan koko oppitunniksi
PEDAGOGINEN TAVOITE	VALMISTAUTUMINEN
Musiikin merkitsemistapojen opettelu eläinhahmojen avulla	Kynä ja paperia, muovi- tai fläppitaulu ja tussit
TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS	KÄYTTÖVINKKEJÄ
Eläinpartituuri	Improvisaatiomieli
TYÖTAVAN KUVAUS	
<p>Valitaan opittavat sävelet esim. do, re ja mi. Opettaja päättää, mitkä eläimet vastaavat mitäkin säveltä esim. kissa on do, koira on re ja lehmä mi. Opettaja yhdessä lapsen/lasten kanssa tekee taululle sävellyksen esim. kolme lehmää, yksi koira, kolme lehmää ja kaksi kissaa. Sitten opettaja näyttää kullekin eläimelle valitseman sävelen - näin saadaan soiva eläinpartituuri. Mi-mi-mi-re-mi-mi-mi-do-do. Lapsi/lapset tekevät itse uusia sävellyksiä.</p> <p>Sovellutus: lapset päättävät, mitä säveliä partituuriin tulee ja sitten opettaja paljastaa, mitkä eläimet ilmestyvät eläinpartituuriin.</p> <p>Sitten lisätään säveliä ja kuvia; eläimiä, kasveja, instrumentteja jne.</p>	

ÄÄNIKÄVELYSTÄ SÄVELLYKSEKSI

KENELLE

Parityöskentely, soveltaen kaikille ikäryhmille

PEDAGOGINEN TAVOITE

Aktiivinen ääniympäristön kuuntelu osana säveltämiskasvatusta. Äänimaisema-termillä tarkoitetaan sitä, "kuinka yksilöt ja yhteisöt kykenevät tulkitsemaan akustista ympäristöään, ymmärtämään ympäristönsä ääniä ja niihin liittyviä merkityksiä". Äänimaisema on mikä tahansa äänten kokonaisuus: konkreettinen ympäristö, sävellys tai äänitaideteos. (ks. Uimonen H. Äänimaisema - ai mikä? <http://www.aanimaisemat.fi/p/aanimaisema-ai-niin-mika.html>)

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Äänitarina kertomuksena ja sävellyksenä

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

1 oppitunti äänikävellyyn, 1 oppitunti äänitarinan kirjoittamiseen, 1-N oppituntia säveltämisprosessiin. Mahdollinen äänitys musiikkiteknologian avulla.

VALMISTAUTUMINEN

Tutustuminen ympäristön tiloihin, sisällä ja ulkona. Mahdollisesti valmis karttapohja, jossa erilaisia kävelyreittejä. Tiettyyn paikkaan voi myös pysähtyä ja aistia tilan tunnelma ja muutokset.

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Integrointi äidinkieleen, luonnontieteisiin, draamakasvatukseen, musiikkiteknologiaan (ympäristön äänten nauhoitus ja käyttö osana säveltämistä)

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Herkkä ympäristön havainnointi, turvallisuus äänikävellyssä ilman näköaistia

MUUTA

Työtapaa voi soveltaa, esim. äänikävelystä voi tehdä draamallisen esityksen ja sävellyksiä voi käyttää draaman osana. Koko ryhmä voi äänikävellä kaikkien reitit. Kertomukset ja sävellykset voidaan esittää äänikävelyn varrella. Äänilähteitä voidaan arvuutella, muokata teknologisesti jne.

Kertomuksen voi tehdä myös ilman kävelyä, muistellen jotain itselle tärkeätä paikkaa. Oppilaille voi antaa tehtäväksi äänittää ääniä omasta ympäristöstä ja niiden pohjalta voidaan tehdä yhteissävellys jne.

Lue ja kuuntele:
Suomen Akustisen Ekologian seura
(www.aanimaisemat.fi)
Sisältää äänilinkkejä ja alan kirjallisuutta

TYÖTAVAN KUVAUS

Parista toinen toimii kävelyn ohjaajana toisen havainnoidessa kuulemaansa ilman näköaistia, kuullun äänen ja muiden aistien perusteella. Harjoitellaan turvallista toisen ohjaamista. Kävely tehdään mahdollisuuksien mukaan hiljaisuudessa. Tehtävät vaihdetaan.

Reittiä voi suunnitella etukäteen esim. kartan muodossa ja tutustumalla erilaisiin ääniin ja niiden variaatioihin, esim. sateen eri äänet. Äänikävely toimii ”korvien avaajana” omatoimiselle tehtävälle, joka on lyhyen kertomuksen kirjoittaminen kävellystä reitistä ja sen tunnelmista. Toki kirjoitelman voi tehdä myös pareittain, jos kävelyreitti on sama.

Kirjoitetut kertomukset sävelletään joko pareittain tai yhdessä ja esitetään kertomuksen kera ja/tai ilman sitä. Kävellyn reitin voi kävellä uudelleen sävellysprosessin aikana ja äänilähteet äänittää osaksi sävellystä.

SÄVELLYKSEN TUEKSI:

KUUNTELE:

- äänimaisemat, joissa erillinen ääni ei erotu kokonaisuudesta tai ääni erottuu selkeästi (low fidelity/high fidelity)
- äänen tason, voiman, keston ja värin elementtejä, esim. vastakohtaparit nouseva–laskeva, lyhyt–pitkä, yksin–yhdessä, tasainen–keinuva, korkea–matala, syke–epäsäännöllinen
- muotorakennetta (ääni–hiljaisuus, muuntelu tms.)
- tunnistatko äänen: anna äänelle nimi tai keksi uusi.

MOLEMMAT KERÄÄVÄT MIELEN MUISTIIN TALTEEN 5–6 SANAA ÄÄNIKÄVELYSTÄ:

Esimerkiksi:

- ekspressiivisiä sanoja (miltä ääni kuulostaa; vesi lorisee)
- mielenkiintoinen ääni, tuntematon ääni, tunteisiin vetoava ääni, pieni ääni, voimistuva ääni

Älä paljasta äänisanojasi vielä parille, makustele niitä matkalla hiljaisuudessa takaisin luokkaan. Kerää siis 5–6 ääniin liittyvää sanaa, jotka kuvaavat kokemustasi.

Kirjoitetaan hiljaisuudessa muistellut äänisanat paperille. Luetaan parille. Tehdään niistä yhteinen runo. Kaikkia sanoja ei tarvitse käyttää ja sanoja voi lisätä. Runon voi myös esittää musiikillisesti, soivana kuvana käyttäen omaa ääntä sointivärisesti tai luokan värisoittimia.

Sävellyksiä kuunneltaessa kuuntelutehtävää voi varioida esim. niin, ettei äänikävelyn reittiä paljasteta etukäteen.

C-DUURIASTEIKKO

KENELLE

Sovellettavissa eri ikäisille oppilaille eri oppilaitoksissa

PEDAGOGINEN TAVOITE

Oppilas oppii soittamaan c-duuriasteikon sekä soveltamaan sitä käytännössä. Harjoituksen avulla oppii myös kuuntelemaan omaa ja toisten soittoa sekä lisäämään siihen sopivia elementtejä.

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Harjoituksen avulla syntyy komppipohja, jonka päälle voidaan laulaa ja/tai soittaa kokonaisia melodioita, ostinatoja, sooloja tms.

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Noin 2 tuntia

VALMISTAUTUMINEN)

Luokassa tulisi olla erilaisia soittimia, joilla C-duurin soittaminen on mahdollista

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Harjoitusta voi jalostaa hyvinkin pitkälle tai käyttää yksinkertaisempaan versiona ryhmän koon ja taitotason mukaan

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Harjoitus on hyvä palastella muutamaan oppituntiin. Opettajan on hyvä odottaa, että yksi osa saadaan toimimaan ennen kuin harjoitusta viedään eteenpäin tai siihen lisätään elementtejä.

TYÖTAVAN KUVAUS

ENSIMMÄINEN OPPITUNTI

1. Opettaja heijastaa C-duuriasteikon nuottiviivastolla.
2. Oppilaat etsivät musiikkiluokasta soittimia, joilla arvelevat C-duurin soittamisen olevan mahdollista.
3. Oppilaat asettuvat soittimien luokse pieninä ryhminä ja etsivät soittimistaan C-duuriasteikon. Kun ryhmiä vaihdetaan, toimii osa oppilaista tutoreina ja näyttää seuraaville, mistä asteikko löytyy ja miten se soitetaan.

TOINEN OPPITUNTI

Tunnin aluksi voidaan kerrata C-duuriasteikko, jotta se on kaikilla muistissa, sen jälkeen lähdetään rakentamaan komppipohjaa esim. kvintillä.

4. Otetaan esim. kvintti C–G

Opettaja antaa perussykkeen, johon lähdetään soittamaan kvintillä esim. iskut 1 ja 3, seuraavaksi iskut 2 ja 4.

5. Kun tämä sujuu, voidaan lähteä soittamaan eri komppeja kuten valssi ja reggae

Komppipohjan päälle voidaan lisätä ostinato, soolo, laulustemma, 2. ääni jne. Väliin voidaan ottaa aina välillä C-duuriasteikko.

Aluksi opettaja voi toimia kapellimestarina, mutta kun homma sujuu ja soitto soi, voivat myös oppilaat tulla kapellimestareiksi ja näyttää ketkä soittavat milloinkin ja ohjata mitä milloinkin tehdään.

Harjoitusta voi varioida haluamallaan tavalla tai siitä voi toteuttaa vain haluamansa osan. Esim. isompien oppilaiden kanssa voi lähteä liikkeelle suoraan kompista.

LEMPIRUOKAA

KENELLE

3–7-vuotiaat, 10 lasta, musiikkikoulu, alakoulu

PEDAGOGINEN TAVOITE

Lapsen improvisaatio, yhteinen syke

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Improvisaatiolla ja äänenväreillä rakennettu teos, joka voidaan videoida

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Yksi oppitunti

VALMISTAUTUMINEN

Soittimet, luokka, pallo tai muu lelu

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Tätä voidaan soveltaa mm. kanteleryhmässä tai laattasoittimilla säveltämällä alun loru-melodiaksi ja siihen sopiviksi soinnuiksi

TYÖTAVAN KUVAUS

Käytetään Lempiruokaa-lorua: "Mikä on sun lempiruokaa, lempiruokaa, lempiruokaa? Mikä on sun lempiruokaa, jota tahtoisit kokata nyt?" Pallo kulkee lorun sykkeessä piirissä, ja pysähtyy nyt-sanalle. Se, jolle pallo päättyy, kertoo oman lempiruokansa. Opettaja kirjaa ylös tai painaa mieleensä. Jokainen saa vuorollaan kertoa oman lempiruokansa.

Loruilun jälkeen kerrataan, mitä lempiruokaa kenelläkin oli ja mitä haluaisi kokata. Lapset saavat valita sellaisia rytmisoittimia, joiden äänet heidän mielestään kuvaavat ko. ruokaa. Mietitään, mitä kaikkea ruoassa onkaan, useita eri raaka-aineita eli useita eri rytmisoittimia! Esimerkiksi:

- HAMPURILAINEN: leipää alle, leipää päälle, väliin pihvi, salaattia, ja tomaattia
- SPAGETTI: spagetteja ei saa pätkiä, niiden täytyy olla pitkiä! Päälle laitetaan jauhelihakastiketta jossa on paljon tomaattia.

VIIMEISTELY JA TALTIOINTI VIDEOIDEN:

Lapset ovat harjoitelleet omien lempiruokiensa valmistamisen ja se sujuu ilman puhetta. Toistetaan alun loru ryhmässä ja sitten jokainen kokkivuorolainen jatkaa: "Hampurilainen on mun lempiruokaa ja mä tahdon sitä kokata nyt!" Tämän jälkeen lapsi kokkaa oman ruokansa rytmisoittimilla.

KUMMITUSTALO

KENELLE

5–7-vuotiaat, 10 lasta, musiikkileikkikoulu, päiväkot, alakoulu

PEDAGOGINEN TAVOITE

Herkistymisen kuuntelemaan erilaisia sointivärejä

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Äänite

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Yksi oppitunti

VALMISTAUTUMINEN

Pimennetty tila, rytmisoittimia, kanteleet aavemaisesti (=epävireeseen) viritettyinä

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Sopii erityisesti Halloween-aikaan

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Erilaisten tunnelmien korostaminen mm. pimennetyllä tilalla stimuloi lasta

TYÖTAVAN KUVAUS

Kummitustalo ja kummitukset kiehtovat ja jännittävät lapsia. Tunnelmaan eläydyttään pimennämällä huone. Jos ryhmä on pieni, voidaan tehdä oma kummitustalo pöydän alle. Mietitään yhdessä mitä kaikenlaisia ääniä voi kummitustalossa kuulua. Käytetään kaikkia suulla tuotettavia ääniä, tuulen suhinoita, sihinöitä, käsien kahistelua, ovien narinoita, jalkojen tömistelyä.

Ryhmäsadutus: Kummitustalon tarina saa alkaa, opettaja kirjaa sen ylös: Olipa kerran... jokainen lapsi tuo tarinaan uuden lauseen ja kehittää sitä sen verran kuin tahtoo. Opettaja lukee tarinan lapsille niin kuin lapset sen kertoivat.

Mietitään olisiko rytmisoittimissa myös sellaisia ääniä, joita tarinassa kuulee, ukkosrumpu pauhaa, rummuista paukahdukset, suhinat, erilaiset rahinat ja kolinat muista rytmisoittimista. Viritetään kanteleet aavemaiseen viritykseen, eli löysätään kieliä soimaan miten sattuu. Kokeillaan mikä sopisi parhaiten mihinkin kohtaan.

Taltiointi äänittämällä: opettaja lukee lasten tekemän tarinan, jota lapset tarinan edetessä värittävät soittamalla. Tarinasta voi nousta joku kohta, joka myös sävelletään melodiaksi esim. opettajan soittaman kanteleen tai ksylofonien avustamana. Tarina kerrotaan lopuksi ilman sanoja pelkillä soittimilla.

TARINASÄVELLYS

KENELLE

Musiikin perusteet 1 -ryhmälle

PEDAGOGINEN TAVOITE

Ketjusäveltäminen, soinnuttaminen, soitut pohjasta stemman tekeminen omalle soittimelle, ryhmäytyminen, yhteisöllinen säveltäminen

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Sävellys ryhmän oppilaiden omille soittimille

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Kerran viikossa lukukauden ajan

VALMISTAUTUMINEN

Viivasto ja kirjoitusvälineet, nuotinnusohjelma on plussaa

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Soitonopettajien kanssa olisi hyvä tehdä yhteistyötä sekä säveltämisvaiheessa että harjoiteltaessa sävellystä esityskuntoon

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Säveltäminen voi toimia pareittain hyvin

MUUTA

Voidaan lämmittelyksi tutkia muiden säveltäjien teoksia ja niiden partituureja

TYÖTAVAN KUVAUS

Tehdään piiri ja yksi piirissä olijoista sanoo jonkun sanan. Seuraava jatkaa uudella, edelliseen sopivalla sanalla. Näin jatketaan piirin loppuun saakka niin, että sanoista muodostuu tarina. Se luetaan useaan kertaan läpi. Mietitään yhdessä miten sanat voisi taputtaa ja toistetaan tarina mukana taputtaen. Lopuksi kokeillaan myös taputtaen pelkillä rytmillä. Mietitään, miten oman sanan voisi kirjoittaa rytmiksi. Tässä kohtaa opettaja voi ohjata oppilasta kokeilemaan montaa eri rytmivaihtoehtoa.

Rytmit kirjoitetaan ylös ja opettaja tekee seuraavaksi oppitunniksi valmiin rytmi-pohjan sopivaan tahtilajiin. Tämän voi tehdä myös yhdessä ryhmän kanssa. Päätetään käytettävät sävelet, sävellaji tai asteikko. Tarinan aloittanut aloittaa säveltämällä oman sanansa, seuraavan sanan keksijä omansa jne. Voidaan päättää yhdessä aloitus- ja lopetussävelet. Kuunnellaan valmis melodia ja muokataan tässä vaiheessa, jos on tarpeellista.

Kun melodia on valmis, ryhmän harmoniasoitinsoittajien soittajat soinnuttavat melodian pääsoinnuilla (toonika, dominantti ja subdominantti on käyty aiemmin läpi). Seuraavaksi jokainen oppilas tekee omalle soittimelleen sopivan stemman käyttäen merkittyjä sointuja apuna.

Lopuksi sävellys nuotinnetaan nuotinnusohjelmalla, harjoitellaan laulamaan sekä soittamaan omilla soittimilla ja sitten esitetään muille.

KUVASÄVELLYS

KENELLE

Perusopetuksesta ylöspäin

PEDAGOGINEN TAVOITE

Tehdä sanarytmien avulla sävellyksiä kuvista ilman tarvetta musiikinteorian hallintaan

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Soitinsävellys

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

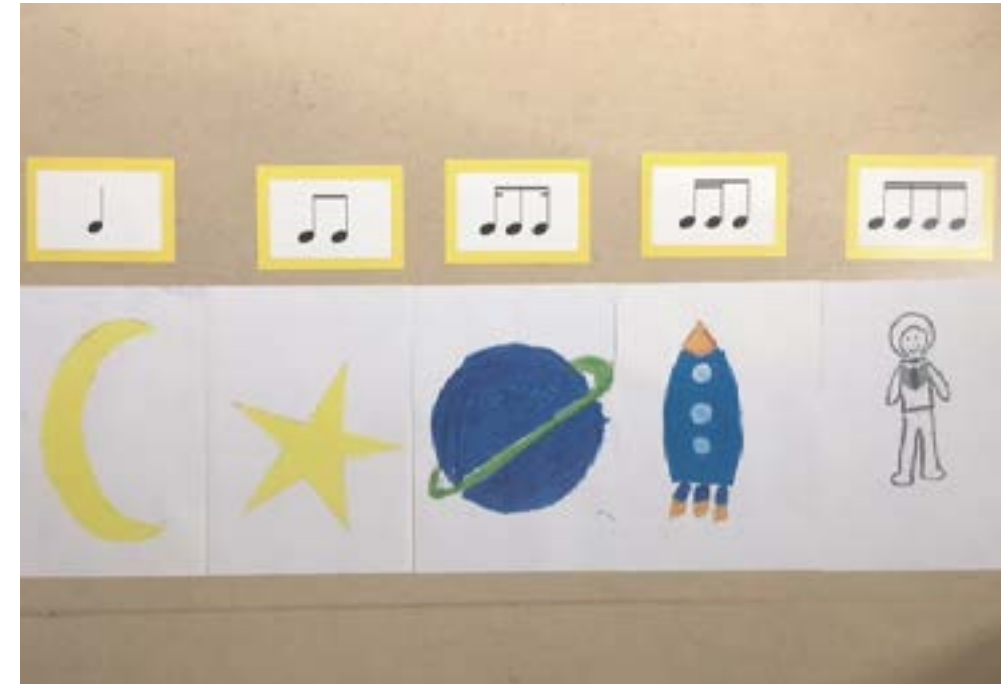
2x45 min

VALMISTAUTUMINEN

Instrumentteja ryhmiteltynä soitinryhmittäin Paperia ja kyniä sanojen ja kuvien tekemiseen

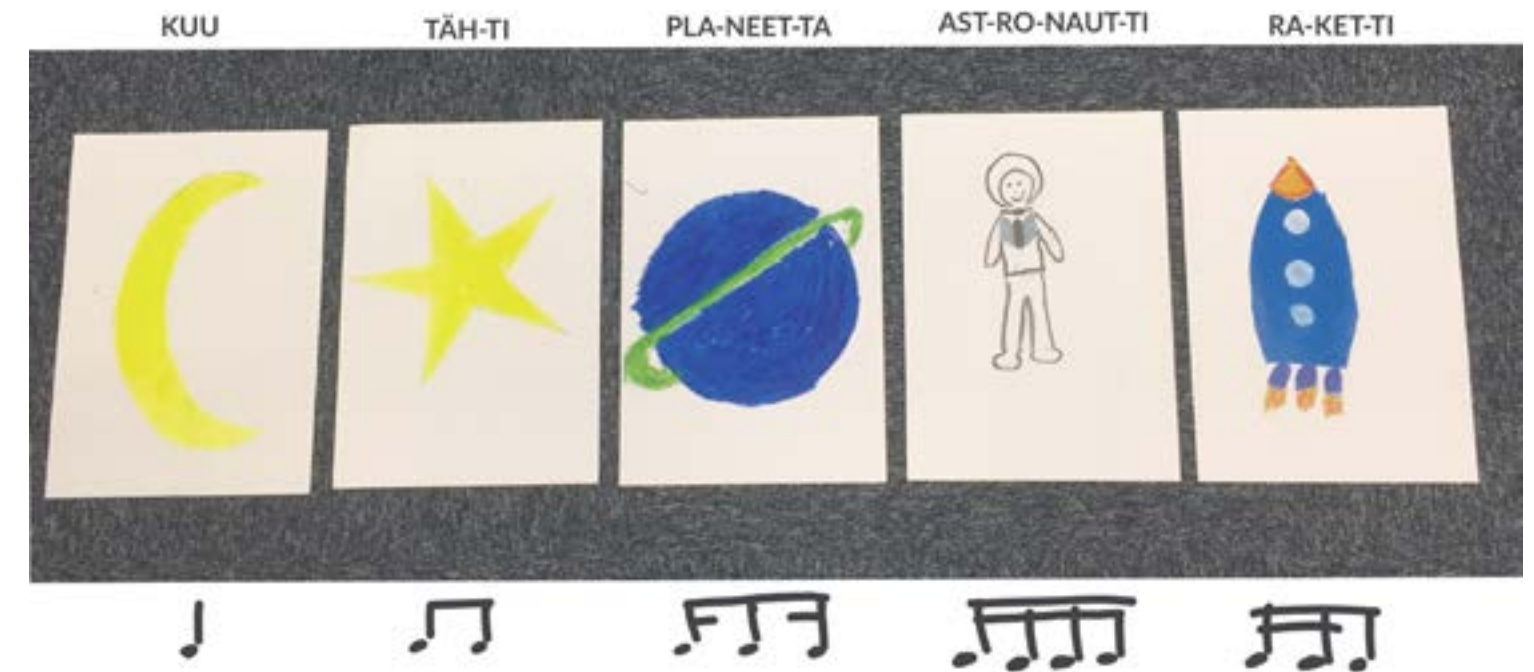
KÄYTTÖVINKKEJÄ

Tehtäviä prosessin aikana kannattaa vaihdella

TYÖTAVAN KUVAUS

- valitaan sävellyksessä käytettävät sanat oppilaiden kanssa
- kuvitetaan sanat
- aluksi lausutaan sanat rytmissä (esim. kuu, täh-ti, ra-ket-ti...)
- tauko saadaan kääntämällä paperi väärin päin (yksi sana per paperi)
- toistetaan taputuksella ilman hokemia
- siirretään rytmit opettajajohtoisesti soittimille
- soittimina rytmi- ja melodiasoittimia, melodiasoitinten sävelet esim. molli-pentatonisesta asteikosta
- yhteissoitto kuvarytmipartituurista opettajan johdolla (paperit voi teipata vaikka taululle tai lattialle)
- jakaannutaan soitinryhmittäin tekemään omia partituureja
- jokainen soitinryhmä tekee esityksen
- kapellimestari näyttää partituurin mukaan, mitä soittajat soittavat
- jakaudutaan uusiin ryhmiin niin, että jokaisessa ryhmässä on kapellimestarin lisäksi yksi instrumentti edellisistä soitinryhmistä (tässä vaiheessa sekoitetaan uudet ryhmät, jolloin joka ryhmässä on yksi soitinryhmän edustaja)
- tehdään uudet partituurit ja esitykset

ÄÄNIMAISEMAT ITSE TEHTYYN VIDEOON

KENELLE

20 oppilasta, 8. luokkalaisia 2–3 hengen ryhmissä, yläkoulu

PEDAGOGINEN TAVOITE

Oivaltaa, miten musiikin keinoin voidaan luoda erilaisia tunnelmia ja miten ne vaikuttavat siihen, miten katsoja tulkitsee kuvaa

Duurin, mollin, tasajakoisen, kolmijakoisen, sävellajin ja tempon käsitteet sekä soittimet ja sointiväri

Musiikkiteknologian käytön harjoittelu

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Video, jossa sama tapahtuma toistuu kolme kertaa, aina erilaisen musiikin kanssa

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Johdanto, alkuvirittäytyminen ja videon kuvaaminen n. 45 min, musiikin säveltäminen

GarageBandilla ja liittäminen videoon iMoviella 2 x 45 min. Valmiiden videoiden katsominen ja niistä keskustelu (ja vertaisarviointi) 45 min.

VALMISTAUTUMINEN

iPadit, rauhallisia työskentelynurkkauksia säveltämiseen pareittain tai kuulokkeita ja jakajia, YouTube-tili valmiiden töiden kokoa-mista varten

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Integrointi kuvataiteeseen (video, elokuvat), tieto- ja viestintätekniikkaan (iPad)

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Musiikin säveltäminen GarageBandin smart-soittimilla oli helppoa myös musiikin parissa vähemmän toimineille. Tehtävää helpotti myös se, ettei musiikin tarvinnut olla perinteinen pop-biisi, vaan se saattoi olla kokeellisempaa. Parhaat äänimaisemat syntyivät ilman rumpukomppia.

MUUTA

iPadeilla riittävästi muistitilaa. Keskeneräisten töiden säilöminen iPadille, jotta säilyvät koskemattomina seuraavaan työstökertaan asti.

TYÖTAVAN KUVAUS

Aluksi katsotaan pätkiä elokuvista ja havainnoidaan niiden musiikkia. Alkuvirittäytymisenä voidaan tehdä erilaisia tunnetiloja kuvaavia äänimaisemia koko ryhmän kanssa luokasta löytyvillä soittimilla ja äänittää niitä. Oppilaita ohjeistetaan kuvaamaan maksimissaan minuutin mittainen video esim. ohi kävelvästä ihmisestä, katsekontaktista, auton parkkeerauksesta tai lintujen lennosta, neutraalista asiasta. Videon ei tarvitse olla käsikirjoitettu eikä näytelty. Parhaat lopputulokset syntyvät videosta, jonka tunnetila on tulkinnanvarainen, ei siis selkeästi iloinen, surullinen, uhkaava tms. Valmis video liitetään iMovie-sovellukseen kolme kertaa peräkkäin.

Ennen musiikin sävellystä kannattaa käydä läpi, millaiselta kuulostaa surullinen, iloinen, uhkaava tai jännittävä musiikki. Lopuksi oppilaat saavat itse päättää, mitkä kolme erilaista tunnetilaa haluavat säveltää videon taustamusiikeiksi.

Harjoitellaan vaihtamaan GarageBandissa tempoa, tahtilajia ja sävellajia, käyttämään smart-soittimia ja äänittämään sekä muokkaamaan äänitystä. Harjoitellaan, miten tuodaan valmiit ääniatmosfäärit iMovieen.

Valmiit tuotokset lähetetään YouTubeen yksityisinä ja katsotaan yhdessä koko ryhmän kanssa. Oppilaat voivat arvuutella, mitä tunnetiloja musiikilla yritetään kuvata.

VAPAASTA PULSATIIIVISUUTTA

KENELLE

Yläkouluikä, sopii eri oppilasmäärille, kaikissa oppilaitoksissa

PEDAGOGINEN TAVOITE

Rytmin tutkiminen aika-arvoista irrallaan

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Nuotinnos tai grafiikka

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Yksi oppitunti

VALMISTAUTUMINEN

Tavallinen luokka riittää. Dokumenttikamera on avuksi. Superpalloa voidaan käyttää tehtävän demonstroimiseen.

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Motivoi tutkimaan rytmiä ilmiönä

TYÖTAVAN KUVAUS

Jaa oppilaat kolmen hengen pienryhmiin. Pyydä heitä miettimään, onko mahdollista notatoida pomppivan superpallon rytmi, siis siten, ettei pallolle anneta lisävauhtia matkalla. Pyydä tämän jälkeen oppilaita notatoimaan tämä vaikkapa 10 sekunnin aikajanelle niin, että iskujen välit hahmottuvat paperilla etäisyyksinä: pitkä etäisyys on pitkä tauko iskujen välillä. Pelkät nuotin päät riittävät mainiosti. Kun tämä on tehty, oppilaat voivat säveltää trio-kappaleet, joissa on kussakin kolme stemmaa ja stemmat on notatoitu edellä kuvatusti viitteellisin merkinnöin, eli proportionaalisesti. Tätä kautta oppilaat voidaan tutustuttaa vapaan pulsatiivisuuden, graafisen ja proportionaalisen notaation maailmaan. Työtapa sopii hienosti esim. yleisen musiikkitiedon tunneille.

YKSI VIDEO, KOLME TUNNELMAA

KENELLE

Monille osallistujille, yläkouluikä, eri oppilaitokset

PEDAGOGINEN TAVOITE

Oppia huomaamaan musiikin vaikutus tunnelmaan

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Videoita ja äänitallenteita

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Noin 3 oppituntia

VALMISTAUTUMINEN

iPad + esim. GarageBand, vaihtoehtoisesti jokin sekvensseri, johon saa tuotua videoita

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Pitäkää videon pituus muutamissa kymmenissä sekunneissa

TYÖTAVAN KUVAUS

Kuvatkaa pienryhmissä lyhyt video, vaikkapa lintu tiellä nokkimassa ruoantähteitä. Säveltäkää koneavusteisesti kolme eritunnelmaista musiikkia tilanteeseen: vaikkapa uhkaava, hilpeä ja surullinen. Miettikää, miten tällaiset affektit (tunnetilat) voitaisiin tuottaa. Työtapa voi käyttää myös melodian tuottamisen harjoitteluun, jolloin koneita ei välttämättä tarvita lainkaan. Toisaalta on mahdollista tehdä myös laajasti orkestroitu kappale, jossa eri tunnetiloja voidaan ilmentää eri soittimilla.

VANHA TEKNIIKAT, UUDET LAITTEET

KENELLE

Yläkouluiästä ylöspäin, sopii eri oppilaitoksiin

PEDAGOGINEN TAVOITE

Tuoda vanhoja musiikillisia ajatuksia nuorille tietoon uusien työtapojen kautta

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Äänitiedosto

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

3 tuntia tai sävellysten laajuuden mukaan

VALMISTAUTUMINEN

Tietokone tai iPad sekä sekvensseri- tai musiikkituotanto-ohjelma

Dataprojektori sekvensserinäkymän heijastamista varten

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Rajaa tehtävien kappaleiden pituus esim. pariin minuuttiin

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Luo helpon tavan lähestyä joskus vaikeiksi koettuja musiikin tekemisen tekniikoita

TYÖTAVAN KUVAUS

Pyydä oppilaita tekemään sointukierto (chaconne). Sen ei tarvitse olla perinteistä duuri-molli-tyyliä, vaan soinnut voivat olla improvisoituja sävelnivaskoja, jotka oppilaiden mielestä kuulostavat mielenkiintoisilta. Tallentakaa soinnut sekvensserille. Tehkää oppilaiden kanssa bassolinja, joka on hieman totuttuja riffejä laajempi (passacaglia). Sointukierto ja bassolinja syntyvät itsenäisesti, ja ne pakotetaan yhteen vasta sekvensserillä. Eripituiset loopit tuottavat uusia yhdistelmiä, joita oppilaat voivat kuunnella ja kommentoida. Sekvensserin näkymä kannattaa heijastaa seinälle, mikä lisää huomattavasti kiinnostuneisuutta. Loopeja voi tämän jälkeen leikellä, ja koittaa valita lopulliseen biisiin kaikkein parhailta kuuluvat palat. Kiva työtapana tutustuttaa kepeästi oppilaat vanhoihin sävellystekniikoihin.

RUNOSÄVELTÄMINEN

KENELLE

Yläkoulu, lukio tai musiikkioppilaitos

PEDAGOGINEN TAVOITE

Nykyrunon kirjoittaminen annettua selkeää tekniikkaa käyttäen ja sävellyksen tekeminen tämän runon pohjalta millä tahansa tyylillä, mitä tahansa ääniä käyttäen. Eri aistien käyttäminen, aivojen kokonaisvaltainen aktivaatio, tunnetilan, tekstin ja äänten välisen suhteen ymmärtäminen sekä dialogi tämän pohjalta. Pari- tai pienryhmätyö.

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Runo ja runosävellys, videokuva esityksestä

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

1–2 oppituntia, mielellään kaksoistunti

VALMISTAUTUMINEN

Äänilähteinä voi käyttää mitä tahansa: esi-
neet ja muut konkreettiset äänet, soittimet,
keho, digitaaliset äänet (esim. GB-luupit).
Tarvitaan kynä ja paperia. Videotykki ja
videokamera tai äänitysohjelma. Tila voi
olla tavallinen luokkatila (esim. musiikki- tai
mupeluokka).

Opettaja strukturoi tunnin kuvauksen mukai-
sesti vastaten johdattelusta, virikkeistä ja
dialogin johtamisesta sekä äänityksestä.

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Voidaan tehdä myös oppiaineita yhdistäen
(äidinkieli ja musiikki)

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Toimiva ja innostava lähestymistapa

TYÖTAVAN KUVAUS

1. Johdatus kolmen tosilauseen tekniikkaan ja runon rakenteisiin. Kolmea tosilausetta voi käyttää runon kirjoittamisprosessissa jo vasta-alkaja:
 - Ilmoituslause: kerrot uutisen, faktan (aika, paikka, osallisuus)
 - Havaintolause: aistit ja olet läsnä, lähellä (näkö, kuulo, tuoksu, maku, liike, tunto, kosketus, tasapaino)
 - Tunnustuslause: tunnustat tunteesi, kerrot viisauden (= runon ydinlause, ilmaiset mikä on tärkeää, mitä tunnet)

Opettaja johdattelee lyhyesti runoilmaisun keskeisiin kohtiin: kielikuvat ja kohosteisuus (mm. liioittelu, toisto, henkilöityminen, vertaus, metafora, paradoksi). Perustunteet: ilo, viha, pelko, suru.

Lähteet: Ahti, R. & Toivonen, M.: Runouden kuntokoulu
Parkkonen, T.: Kirjoita runo

2. Luokka jaetaan pareihin tai pienryhmiin. Kukin ryhmä kirjoittaa runon paperille kolmea tosilausetta käyttäen. Aihe voi löytyä luonnosta tai ympäristöstä (sulava lumi, ääni yössä, ruuhka, mielenosoitus..) tai vaikkapa pöydällä olevaa esinettä tutkimalla. Mitä se kertoo sinulle?
3. Runosävellysten tuottaminen (improvisointi tai graafinen partituuri): Runon kolme tosilausetta sävelletään musiikiksi. Tyyli ja rakenne on vapaa. Sävellys voi koostua mistä tahansa äänistä, kappale voi olla myös laulettu.

OHJEISTUS:

Mitä ääniä luot ilmoituslauseesta? Miten ne liittyvät tekstin aikaan ja paikkaan? Mukailevatko ne tekstiä, antavatko lisätietoa vai luovatko kontrastia? Miten tunnelma ja viesti muuttuu, jos äänet ovat kontrastissa tekstin kanssa? Kokeile!

Mitä aisteja käytät havaintolauseessa ja miten ilmaiset tai värität tai kontrastoit sitä äänten avulla? Kokeile!

Tunnustuslauseessa on aina läsnä tunne, jonka kautta kerrot totuuden, runon merkittävimmän asian. Miten äänet ilmaisevat tätä tunnetta?

4. Kukin pienryhmä esittää sävellyksensä koko luokalle. Runo voi olla näkyvissä esim. dokumenttikameralla. Teokset voi videoida.
5. Luokka pohtii yhdessä kuinka runon ja musiikin tunne kohtasivat kussakin pienryhmän teoksessa (dialogi) kunkin esityksen jälkeen. Tehtävä voidaan tehdä myös niin päin, että sävellyksen pohjana oleva runo on nähtävillä vasta sen jälkeen, kun luokka on arvioinut, millaista tunnetilaa sävellys ilmaisee.

Ilari Hongisto

KUVA ÄÄNEKSI JA PÄÄINVASTOIN

KENELLE

Sopii kaikille ja kaikenikäisille, eri oppilaitoksissa

PEDAGOGINEN TAVOITE

Äänen visualisointi

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Äänitiedosto ja/tai kuvatiedosto

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Yksi oppitunti

VALMISTAUTUMINEN

Tietokone, videotykki tai näyttö, Photosounder-ohjelma (maksuton demo)

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Motivoi oppilaat kuvan ottamisen avulla.

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Motivoi ja herättää kiinnostuksen ääneen.

ONKO DEMOJA?

<https://www.youtube.com/watch?v=W8M-CAXhEsy4>

TYÖTAVAN KUVAUS

Pyydä oppilaita ottamaan tai valitsemaan kuva yhdessä. Siirrä kuva Photosounderiin ja kuunnelkaa, miltä kuva kuulostaa. Samalla voidaan keskustella ihmiskorvan ominaisuuksista ja mahdollisuuksista. Tehkää äänitiedosto vaikkapa Audacityllä ja siirtäkää se Photosounderiin ja tehkää siitä kuva. Oivallinen apuväline sointiväriin ja yläsävelsarja opettamiseen.

ÄÄNIMATKAN SÄVELTÄMINEN GARAGEBANDILLA

KENELLE

Noin 10–13 v. ala- ja yläkoulu, musiikkioppilaitoksen bändi-, mupe- tai teknoryhmä, jotka voivat olla vasta-alkajia tai jo edistyneempiä musiikkiteknologiassa ja bänditaidoissa. Oppilaspereja tai pienryhmiä.

PEDAGOGINEN TAVOITE

Äänimaisemallisen mielikuvitusmatkan säveltäminen GarageBandin looppeja (ja haluttaessa myös äänitystoimintoja) hyödyntäen opettajan laatiman taustaraidan päälle. Looppikirjastoon tutustuminen (ja audio- tai MIDI-äänityksen tekeminen) ja efektointi, sävellyksen muodon suunnittelu ja toteuttaminen, yhteistoiminnallinen säveltäminen.

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Digitaalinen sävellys parityönä

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

1–2 oppituntia

VALMISTAUTUMINEN

Opettaja rakentaa GB-taustaraidan, joka koostuu askelten äänistä. Oppilasparit työskentelevät tietokoneilla/iPadeilla (laite/pari), jossa on GB-ohjelma looppeineen, MIDI-koskettimisto, mikrofoni sekä kahdet kuulokkeet. Opettaja jakaa taustaraidan kunkin oppilaskoneen GB-ohjelmaan. Tilana musiikki- tai mupeluokka. Yhteistä kuuntelua varten mikseri ja kaiuttimet.

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Soveltuu GB-sovelluksen esittelyyn. Ei edellytä aiempaa käyttökokemusta. Mikäli aiempia kokemuksia GB-looppien käytöstä on, audio- tai MIDI-raidan äänittäminen voidaan sisällyttää työskentelyyn. Tällöin työskentely vie enemmän aikaa.

MUUTA

LUOVAN PROSESSIN SYKLI:

VALMISTAUTUMISVAIHE: Säveltäminen alkaa äänimateriaalia tutkimalla. GB-loopit on ryhmitelty soittimien ja tyylien pohjalta. Looppeja voi sijoitella usealle raidalle (moniäänisyys).

HAUDUTTAMISVAIHE: Kokeillaan ideoita. Kuka matkustaa ja missä? Miten se kerrotaan äänin?

OIVALLUSVAIHE: Idea matkan tapahtumista ja teoksen kokonaisrakenteesta syntyy.

TYÖSTÄMISVAIHE: Yksityiskohtia muokataan. Lisätään joitakin looppeja. Efektoidaan raitoja.

Luovan prosessin sykli voi pyöriä useita kertoja.

Voidaan edetä kokonaisuudesta osiin päin tai esim. lineaarisesti.

TYÖTAVAN KUVAUS

Tehtävänanto: Sävellä parin kanssa mielikuvitusmatka loopeista (luonnonäänet, tehosteäänet, soittimet). Voit käyttää myös äänitystoimintoja. Erityyppiset loopit sijoitetaan kukin omalle raidalleen.

”Kävellä voi kuka tai mikä tahansa. Sinä itse tai mielikuvitusolento. Aika ja paikka voi olla mikä tahansa. Mieti, missä päähenkilö käy, ja mitä se kohtaa. Miten matka alkaa ja päättyy? Tästä syntyy sävellyksen muoto.”

SÄVELTÄMINEN PARITYÖNÄ:

1. Kukin pari kuuntelee opettajan tekemän taustaraidan kuulokkeista: askelten ääni.
2. Rakennetaan äänimatka loopeista. Äänittäminen ja moniraitatyöskentely:

Tutustaan looppeihin kuuntelemalla (instrumentit ja tehosteäänet); sen aikana syntyy idea matkakohteesta ja matkustajista

Harjoitellaan looppien sijoittamista, siirtämistä, poistamista ja kopioimista

Säädetään raidoille perussäädöt ja -efektit (volyyymi, panorointi, kaiku, viive, säröt ym.)

Jos mielikuvitusolento puhuu tai äänitelee, se voidaan äänittää audioraidalle ja efektoida.

Mikäli MIDI-äänitetään klikkiä hyödyntäen: tutustutaan tahtilajiin ja tempoon

3. Valmiiden sävellysten kuunteleminen yhdessä. Oppilaat saavat arvata toistensa äänimatkan kohteen ja sen, millainen olento matkusti ja mitä matkalla tapahtui.
4. Sävellysten jakaminen oppilaille

Ilari Hongisto

NÄE IMROVISAATIO JA ÄÄNI

KENELLE

Sopii kaikille ja kaikkialle, eri ryhmäkokoihin

PEDAGOGINEN TAVOITE

Visualisoida ääntä

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Acousmographie-file ja äänitallenne, jotka ovat jaettavissa tekijöille

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Yksi oppitunti tai sen osa

VALMISTAUTUMINEN

Tietokone, videotykki tai näyttö, kaiuttimet, maksuton Acousmographie-ohjelma

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Pyydä oppilaita olemaan rohkeita ja kekseliäitä. Voit näyttää aloitukset, lopetukset ja dynamiikan vaihtelut kapellimestarityyliin.

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Motivoi vahvasti erityisesti poikia. Yhteis-improvisaatioon on helppo yhtyä.

ONKO DEMOJA?

<http://www.inagrm.com/accueil/outils/acousmographie>

TYÖTAVAN KUVAUS

Pyydä oppilaita improvisoimaan biisi luokasta löytyvillä äänilähteillä tai oman kehon avulla. Äänitä tuotos vaikkapa Audacityllä. Siirrä file Acousmographieen, joka tekee siitä sonogrammi-näkymän. Heijasta näkymä seinälle ja kuunnellaan läpi. Erityistä huomiota voidaan kiinnittää dynamiikkaan ja äänen korkeuksiin sekä ihmiskorvan ominaisuuksiin. Tulokset voi jakaa ja niistä voi ottaa kuvia.

VIISI SÄVELTÄ JA KOLME SOINTUA JOULUUN

KENELLE

4–5-luokkaisille

PEDAGOGINEN TAVOITE

1. Rohkaista oppilasta oman musiikin tekemiseen.
2. Kehittää oppilaan luovuutta.
3. Kasvattaa oppilaan keskittymiskykyä.
4. Tukea yhteistoiminnallisuutta parityöskentelyssä.
5. Luoda oppilaalle onnistumisen kokemuksia.
6. Lisätä musiikin peruskäsitteiden tuntemusta.

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Parin kanssa toteutettu sävellys, jotka sanoitetaan, sävelletään, soinnutetaan ja lopuksi nuotinnetaan itse nuottipaperille kynällä. Laulut kootaan luokan yhteiseksi joululauluvihoksi, joka kuvitetaan.

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

6–8 oppituntia, esim. noin kuukauden ajan marras-joulukuussa.

Aikataulu suunniteltava tarkoin, jotta laulut ehtivät valmistua ja niitä ehditään myös harjoitella esityskuntoon ennen joulua.

VALMISTAUTUMINEN

1. JÄRJESTELYT

Luokanopettaja voi organisoida toteuttamisen tapahtuvaksi ryhmätunneilla, jolloin oppilaita on vähemmän, ja opettajalla enemmän ohjausaikaa. Osa oppilaista voi mahdollisuuksien mukaan toimia myös luokan ulkopuolella rauhallisessa tilassa.

2. VÄLINEET

Melodiasoittimet: piano, sähköpiano, laattasoittimet, kantele tai mahdollisesti iPadien käyttö kosketinsoittimena (esim. Perfect Piano -sovellus). Lisäksi nuottipaperia, kynä ja kumi molemmille pareille. Orientoitumista varten tarvitaan kuuntelunäytteitä esim. perinteisistä ja lapsille riittävän yksinkertaisista joululauluista. Nuottiesimerkkejä helppoista ja lyhyistä joululauluista tarkastelua varten.

3. Opettajan tekemä valmis kahdeksan tahdin rytmipohja, jonka nuottiarvoja voidaan tarvittaessa muokata. Nuottien aika-arvoina ovat kahdeksasosa-nuottipari (ti–ti), neljäsosa- ja puolinuotti.

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Sävellys työstetään parityönä. Parin valintaan on syytä kiinnittää huomiota, jotta yhteistyö sujuu hyvin ja jotta parit uskaltavat esittää toisilleen ideoita.

ONKO DEMOJA?

<https://youtu.be/SEoMitoMylE>

SÄVELLYSPROJEKTIN ETENEMISVAIHEET:

1. ORIENTOITUMINEN: Kuunnellaan joululauluja ja eläydytään niiden tunnelmaan. Tutustutaan helppojen joululaulujen rakenteeseen (max. 8 tahtia) ja etsitään niistä nuottikirjoituksessa tarvittavia asioita (nuottiavain, tahti- viivat, tahtiosoitus, nuottien paikat viivastolla (c, d, e, f ja g), sointumerkin- nät (C, F ja G).
2. SUUNNITTELU: Keksitään jouluaiheisia sanoja. Keksitään parin kanssa lyhyt tarina.
3. TOTEUTUSVAIHE A: Valmiille rytmipohjalle aletaan tavuttaa sanoja. Jokai- nen tavu saa oman nuotin. Kun tarina on tavutettu rytmipohjalle, alkaa varsinainen sävellystyö. Oppilaat kokeilevat yhdessä parin kanssa erilaisia melodiakuvioita käyttäen viittä säveltä c, d, e, f ja g. Aluksi voidaan luokan kanssa kokeilla yhdessä muutamia esimerkkejä. Muistetaan, että sävellys päättyy c-säveleen.
4. TOTEUTUSVAIHE B: Kun melodia on valmis, kokeillaan siihen sopivia sointuja C, F, tai G. Harjoitellaan sointujen soittamista ja niiden sujuvaa vaihtamista. Kuunnellaan yhdessä erilaisia harmonioita. Sävellys alkaa ja päättyy C-sointuun.
5. DOKUMENTOINTI: Kun laulu on valmis, se kirjoitetaan puhtaaksi nuotti- paperille. Tätä ennen voidaan vielä harjoitella nuottien ja nuottiavaimen piirtämistä. Laulut voidaan kuvittaa ja lopuksi kaikkien oppilaiden laulut kootaan yhteen luokan joululauluvihoksi.
6. ESITTÄMINEN: Sävellykset harjoitellaan esityskuntoon, ja ne voidaan esittää esim. omassa luokassa, rinnakkaisluokissa, vanhempainillassa, joulujuhlissa. Myös esitystilanteet videoidaan.
7. ARVIOINTI: Lopuksi koko prosessi arvioidaan esim. kyselylomakkeella tai siitä voidaan keskustella luokassa vapaamuotoisesti.

BIISIN SÄVELTÄMINEN TEKSTIIN

KENELLE

Ala- ja yläkoulu, lukio, musiikkioppilaitos, pienryhmät tai isompi ryhmä jaettuna pienryhmiin

PEDAGOGINEN TAVOITE

Biisin säveltäminen moniäänisenä kokonai- suutena ja muotona tekstin pohjalta. Biisis- sä säkeistöt ja kertosäe (ja myös muita osia). Opitaan samalla moniraitaohjelman käyttöä ja studiotyöskentelyä.

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Biisi

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

6–8 tuntia riippuen biisien rakenteista ja studiotyöskentelyn määrästä, sekä oppilai- den aiemmasta kokemuksesta

VALMISTAUTUMINEN

Teknovarusteltu mupe- tai musiikkiluokka. Sovellus esim. GarageBand tai Logic Pro. Kuulokkeita, MIDI-koskettimistoja, laulu- mikrofoni. Mikseri ja kaiuttimet. Bändisoitti- mia, esim. kitara, basso, digipiano. Valmiita tekstejä, joista oppilaat voivat valita. Biisin voi tehdä myös puhtaasti loopeista ja audio- äänittämällä laulun stemmoineen, jos soitti- mia ei ole saatavilla.

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Valmis teksti auttaa biisin rakenteen hahmot- tamisessa. Tekstin rytmittämässä voi tehdä monenlaisia ratkaisuja. Kertosäkeen raken- taminen on mielenkiintoinen haaste, jos tekstin rakenne ei ole ilmeinen.

TYÖTAVAN KUVAUS

1. TEKSTIN VALITSEMINEN:

Kukin pari saa kirjoittaa itse tekstin tai etsiä sopivan opettajan tuomista valmiista teksteistä. Tekstien tulee olla oppilaille vieraita.

2. RAKENTEEN TUTKIMINEN:

Mikä tekstissä voisi olla kertosäe tai erilainen osa, mitkä säkeistöjä? Onko muita osia?

3. SÄVELTÄMISEN VAIHEET:

Mikä tunnelma on tekstissä? Mikä tekstissä on säkeistöä, mikä kertosäettä? Mikä tunnelma on säkeistössä (duuri/molli/muu)? Miten tunnelma muuttuu kertosäkeessä? Biisissä voi olla myös muita osia (intro, väliosa, siirtymätaite, lopetus). Biisissä voi olla myös sooloja tai muita instrumentaalisia osia, jotka kuvastavat tekstin tunnelmaa.

Kappaletta voi säveltää osa kerrallaan tai lineaarisesti. Työstämisjärjestys voi vaihdella eri raitojen ja osien välillä. Säveltämisen voi aloittaa esim. joko säkeistöstä tai kertosäkeestä. Tässä on kuvattu yksi mahdollinen järjestys:

Laulumelodian ja sitä säestävän harmonian suunnittelemiseen tarvitaan syke: Luodaan alustava perkussioraita sopivassa tempossa, jonka päälle voidaan kokeilla tekstin pohjalta laulumelodiaa. Kompin luonne on hyvä tulla esille jo ensimmäisessä perkussioraidassa. Myöhemmässä vaiheessa perkussioraitoja lisätään ja muokataan. Komppi muuttuu kertosäkeessä.

Harmonia muodostaa "maiseman" laulumelodialle: 2–4 soinnun kulusta voi aloittaa (soitetaan tai rakennetaan luupeista). Säkeistössä ja kertosäkeessä eri sointukulku ja mahdollisesti eri sointurytmi.

Kun on saatu aikaan syke ja sointukulku joko säkeistöön tai kertosäkeeseen (tai molempiin), suunnitellaan niiden päälle kyseisen osan laulumelodia laulaen tai soittaen (esim. MIDI). Laulaminen on luontevampi vaihtoehto (audio-äänitys), mutta soittamalla onnistuu (audio tai midi).

Tämän jälkeen äänitetään puuttuvat säkeistöt ja kertosäkeet.

Tarvitaanko introa tai väliosia? Suunnitellaan ja lisätään.

Mitä basso soittaa kappaleen eri osissa? Rakennetaan stemma ja äänitetään.

Miten perkussioraitaa muokataan? Lisätään aksentit, fillit, breikit, kompin vaihtuminen kappaleen eri osissa.

Mitä muita säestysinstrumentteja tarvitaan? Rakennetaan lisästemmat ja äänitetään kappaleen eri osiin. Soolojen äänittäminen.

Laulumelodian ja tekstin yhteen viilaaminen (erityisesti jos melodia on rakennettu soittamalla). Laulumelodian tekstin rytmittämisessä on monia vaihtoehtoja ja laulutulkintaa pitää kokeilla ennen vokaaliraidan äänittämistä. Soittimella rakennettu luonnostelumelodia tai alkuperäinen viimeisteleminen audioraita poistetaan lopullisesta tuotoksesta.

Harjoiteltu lauluraita äänitetään. Laulustemmat sävelletään ja äänitetään.

Laulun taajuusasetukset. Kaikkien raitojen efektit ja miksaus.

BIISI SOINTUKIERTO -TYÖKALULLA

KENELLE

10–30 kpl, 5. luokkalaisista ylöspäin,
peruskoulu ja lukio

PEDAGOGINEN TAVOITE

Tutustutaan yhdessä tekemällä biisin perus-
elementteihin: säkeistö ja kertosäe
(ja mahdollisuuksien mukaan myös alku-,
väli- ja loppusoitto).

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Yhdessä sävelletty ja sanoitettu biisi valmiin
sointukierrojen päälle.

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

4 oppituntia

VALMISTAUTUMINEN

Valmiit komppitaustat tehtynä ko. sointu-
kierroilla (esim. iPadin Garage Bandilla)
ovat hyvä apu, mutteivät välttämättömiä.
Tilana musiikkiluokka.

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Äidinkielen tunnilla voidaan tehdä teksti,
musiikin tunnilla melodiat

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

HYVÄÄ:

- työtapa aktivoi kaikki osallistumaan sekä sanoituksen että sävellyksen ideointiin
- laulun rakenteen keskeiset osat (säkeistö ja kertosäe) tulevat tutuksi
- melodia kasvaa luontevasti säkeistöstä kertosäkeeseen mentäessä, kun käytettävät äänet ovat säkeistössä a–h–c–d–e ja kertosäkeessä c–d–e–f–g

ONKO DEMOJA?

Alakoulussa ko. työkalulla tehdyn Perjantai-
-biisi mp4, Perjantai -biisin nuotti, biisin rakenne,
sekä säkeistön rytmit ja riimit

PERJANTAI
MP4

HAASTAVAA:

- kaikkien riittävä huomioiminen luovassa prosessissa (jos luokassa on 30 oppilasta, kaikkien ideoita ei voi käyttää samassa laulussa)
- toimivan synteessin muodostaminen oppilaiden eri ideoista

MUUTA

IDEOITA JA VARIAATIOITA SEURAAVIIN
VERSIOIHIN:

- eri sointukierrot
- oppilaat saavat itse valita biisin sointukierrot
- sointukierro voi olla myös koko ajan sama (yleistä esim. tämän päivän mainstream popissa ja rap-biiseissä)
- säkeistöjen määrää voi muuttaa tarpeen mukaan

TYÖTAVAN KUVAUS

1. Esittele tulevan biisin osat, jotta kaikki saavat kuvan kokonaisuudesta (katso "biisin rakenne"). Säkeistön ja alku-, väli- ja loppusoiton sointukierto: Am-F-C-G (4 tahtia). Kertosäe C-C-Em-Em-Am-Am-F-F (8 tahtia).
2. Laululle aihe ja nimi: kaikki kirjoittavat ehdotuksia minuutin ajan. Voit antaa esimerkkejä. Aiheen on hyvä olla riittävän konkreettinen, helposti lähestyttävä ja ajatuksia herättävä. Lue kaikki ja valitkaa yksi.
3. Aiheesta kertosäkeen teksti: Kaikki kirjoittavat valitusta aiheesta ajatuksia. Kokoa lauseista teksti, joka istuu rytmiltään kertosäkeen pohjaan. Riimit ovat kivoja, mutta ei välttämättömiä.
4. Kertosäkeen tekstille rytmi: jammaillaa lausuen tekstiä kertosäkeen sointukierron päälle, kunnes se asettuu luontevasti.
5. Kertosäkeen rytmitetylle tekstille melodia: sointukierron päälle laulamalla ja/tai soittamalla (esim. kitara, piano, tai kännäpiano kuten www.musictheory.net/piano) keksitään melodiaideoita. Voit myös rajata käytettävät äänet viiteen: c-d-e-f-g. Valitse ideoista yksi tai yhdistele useammista. Laulakaa valmista kertosäettä yhdessä.
6. Tekstit neljään säkeistöön: jaa opiskelijat neljään ryhmään ja sovi jokaiselle ryhmälle oma näkökulma/yksityiskohta tms. biisin aiheesta. Tämä on luontevaa valita niistä ideoista, joita oppilailta jo syntyi, kun he kirjoittivat ajatuksiaan kertosäkeeksi. Ohjeista ryhmiä tekemään neljän rivin teksti sovittuun mittaan niin, että ympyröidyt tavut rimmaavat (katso "biisin rytmit ja riimit" -kuva). Yksi tavu per nuotti. Anna esimerkki, jotta tehtävä varmasti aukeaa kaikille.
7. Säkeistön teksteihin melodia: muuten kuten kohdassa 5, mutta tällä kertaa voit rajata käytettävät äänet viiteen: a-h-c-d-e
8. Alku-, väli- ja loppusoiton teko: keksitään jammaillen instrumentaalimelodiaideoita sointukierron päälle. Tämä voi olla luontevampaa toteuttaa muutaman soittamista harrastavan oppilaan kanssa "omassa rauhassa". Valitse ideoista yksi tai yhdistele useammista.
9. Esittäkää uunituore oma biisi ja kehuukaa itseänne.

EHDOTUS TUNTIJAOXSI:

- 1. tunti vaiheet 1–3
- 2. tunti vaiheet 4–5
- 3. tunti vaihe 6, mahdollisesti jo vaihetta 7
- 4. tunti vaiheet 7–9

Säkeistön rytmit ja riimit

Biisin rakenne

20.1.2019 = Perjantai = Säv. & san. 2.D, 6.A ja 6.B (Kainojen Koulukeskus)

Alkusoitto

Säkeistö

1. Tä - nään kaik - ki läh - de - tään mä - keen hyp - pi - mään
 2. Fren - di meil - le yö - ky - lään her - kut os - te - toon

Kertosäe

toi - ko pir - til - la vie - te - toon toi - kas hyp - pi - mään
 e - lo - ku - va kat - so - taan lais - ko - tel - laan vaan

Vii - kon pa - ras päi - vä ei oo lak - sy - ä

Rai rai rai Per - jan - tai pe - li - per - jan - tai (Jee!!)

Tä - nään men - nään sot - kaan ko - tiin lais - kot - te - le - mään

Rai rai rai Per - jan - tai pe - li - per - jan - tai (Ou Jee!!)

Kokous lopputo

3. Tänään aion lanittaa, läksyt ohittaa.
 Pizzat, karkit nappaan vaan, hedäri jäädä saa.

4. Olen tätä odottanut: snapchat, netflix, velaan.
 Yökylään mennä vois, silloin hauskaa ois.

D.S.

Perjantai -biisin nuotti

Petra Ainali ja Saara Lipponen

MAINOSJINGLE

KENELLE

Peruskoulun 4–9 luokka, 4 hengen ryhmä

PEDAGOGINEN TAVOITE

Lyhyen melodian ja napakan mainoslauseen keksiminen, räplyriikoiden tuottaminen, ryhmätötaidot, tv-tekniikan hyödyntäminen

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Mainosmusiikki

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

3–6 oppituntia

VALMISTAUTUMINEN

Tallennusväline (kynä, paperi, iPad), soittimia oppilaiden tarpeiden mukaan.

TYÖTAVAN KUVAUS

LÄMMITTELYTEHTÄVÄ: Oppilaat jaetaan ryhmiin. Seuraa ns. suohonlaulanta, jossa oppilailla on 10 minuuttia aikaa kirjata ylös mahdollisimman monta mainosjingleä. Ryhmät laulavat vuoronperään yhden mainosjinglen. Eniten mainosjinglejä kerännyt ryhmä voittaa.

TEHTÄVÄN ALOITUS: Ryhmille nimetään oma huone, esim. keittiö tai kellari, josta he valitsevat yhden esineen. Tästä esineestä tulee mainostettava tuote.

Mainosjinglen tulee sisältää laulettu kerto-säe/jingle sekä räpätty, laulettu tai soitettu osuus, jossa tuotteen erinomaisuudesta kerrotaan.

Tämän jälkeen keskitytään harmoniaan/säestykseen esim. GarageBandin avulla. Vaihtoehtoisesti opettaja auttaa harmonioiden löytämisessä.

LOPUKSI: Mainokset taltioidaan ja esitetään muulle luokalle. Ajan salliessa mainoksista voidaan tehdä myös videoita.

ABA-MUOTOINEN SÄVELLYS

KENELLE

Koko luokka, yläkoulu

PEDAGOGINEN TAVOITE

Musiikin muodon ja melodian rakenteen hahmottaminen. Kontrastin ja variaation ymmärtäminen.

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Ryhmän oma kappale

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Noin 4 tuntia

TYÖTAVAN KUVAUS

Jokainen oppilas kirjoittaa yhden rivin tekstiä, joka kuulostaa *kiinnostavalta*. Kun kaikkien ehdotukset ovat taululla äänestetään, mikä lause on *mielenkiintoisin*. Lasketaan tavut ja taputetaan lauseen rytmi. Lisätään toinen rivi, joka rimmaa ja jolla on sama rytmi. Lausutaan teksti ääneen ja kokeillaan valkoisilla koskettimilla vaihtoehtoja melodialle. Huomioitava laulettavuus.

VALMISTAUTUMINEN

Tuttujen melodioiden rakenteiden analyysiä. AB- ja ABA-muoto. "Nouskaa ylös kun B-osa alkaa." Välineet: Paperi ja kynä, koskettimet tai ksylofonit.

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Edetään melko nopeasti ja jokaiselta ei synny ideoita juuri siinä hetkessä. Päästään kuitenkin pedagogiseen tavoitteeseen myös vain seuraamalla.

ONKO DEMOJA?

<https://www.youtube.com/watch?v=OJDTj-4QSTxU>

Opettaja nuotintaa muistiin. Opettaja soittaa kaikkien ehdotukset ja luokka äänestää, mikä niistä kuulostaa parhaimmalta. Opettaja soinnuttaa ja sitten lauletaan melodia yhdessä.

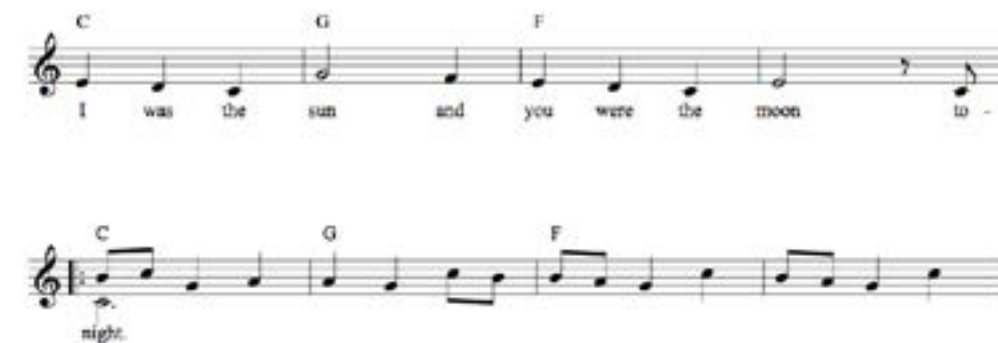
Tehdään B-osa samalla metodilla. Keskustellaan miten saadaan kontrastia B-osaan.

- tekstin/melodian rytmi voi olla erilainen
- melodia voi alkaa ylemmältä

A-osa lisätään loppuun. Siitä tehtiin variaatio, joka loppuu perussäveleen.

Lopuksi sävellettiin opettajan antamaan sointukulkuun neljän tahdin pituinen melodia. Taas kuunneltiin kaikkien ehdotukset ja äänestettiin, mikä melodia valitaan.

ALEATORISIA LOOPPEJA

KENELLE

Koko luokka, sopii kaikille ikäryhmille

PEDAGOGINEN TAVOITE

Luokan äänilähteiden mahdollisuuksien tutkiminen. Lyhyiden kokonaisuuksien kuuntelu ja analysointi. Kielellisen ilmaisun harjoittelu musiikista.

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Elämys pienen musiikillisen kokonaisuuden tuottamisesta

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

20 min

VALMISTAUTUMINEN

Harjoituksia pulssin tuntemiseen. Esim: lasketaan vuorotellen ääneen kaksi tahtia neljään ja kuunnellaan hiljaa päässä kahden tahdin pulssi.

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Helppo tehtävä, jolla suuri onnistumismahdollisuus. Kun looppo toimii, voi nostaa tempoa.

TYÖTAVAN KUVAUS

Kirjoita taululle 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 8

Jaa luokka esim. 6 hengen ryhmiin. Yksi ryhmä toimii yleisönä.

Jokainen oppilas valitsee mielessään numeron ja äänen.

Opettaja/oppilas näyttää numeroita järjestyksessä taululla pitäen vakaan pulssin, ja oppilaat tekevät oman äänensä valitsemansa numeron kohdalla.

Yleisöryhmä valitsee oman suosikkiloopin ja perustelevat valintansa.

Samalla metodilla voidaan tehdä melodia. Oppilas valitsee soitettavan sävelen soittimella ja soittaa joko kaksi lyhyttä tai yhtä pitkää ääntä (titi tai taa).

RAPINAKIN SOI

KENELLE

Parina opettajan kanssa tai ryhmässä, 3-vuotiaasta ylöspäin, musiikkileikkikoulu ja musiikkioppilaitos

PEDAGOGINEN TAVOITE

Ääniärsykkeiden havaitseminen ja kuulemisen jäsentäminen

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Äänipartituuri

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Muun toiminnan lomassa tai uppoudutaan koko oppitunnin ajaksi

VALMISTAUTUMINEN

Erilaisia äänilähteitä: paperia, kyniä, lusikoita, kuppeja, kippoja jne. Tavaroita, joista lähtee erilaisia ääniä.

MUUTA

Mahdollistaa todellisia omakohtaisia luovia kokemuksia

TYÖTAVAN KUVAUS

Annetaan jokin symboli kullekin valitulle äänilähteelle (ääni-instrumentille). Kirjoitetaan partituuri mielivaltaisen satunnaisesti. Sitten esitetään se symbolien mukaisilla ääni-instrumenteilla.

Sovellutus; ryhmä 1 soittaa lyhyen ääniesityksen ja ryhmä 2 pyrkii kirjoittamaan sen ylös (esim. kuulimme tässä järjestyksessä; kaksi lusikkaa, paperin rapinaa, yksi lusikka, yskäisy, kaksi lusikkaa, taputusta ja hihitystä, kolme jalkojen tömistystä). Ryhmät vaihtavat paikkaa.

Sovellutus; ryhmä 1 kirjoittaa ääni-instrumenttipartituurin ja ryhmä 2 esittää sen ja päinvastoin.

ÄÄNIKOLLAASI KÄNNYKÖILLÄ

KENELLE

Toimii keskikokoisessa ryhmässä,
n. 10 ikävuodesta ylöspäin, myös aikuiset

PEDAGOGINEN TAVOITE

Äänitaiteen tekeminen yhteisöllisesti,
kuuntelemiseen keskittyminen

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Soiva ja joka kerta erilainen, hetkessä koet-
tu, yhteisöllisesti tuotettu äänitaideteos,
äänikollaasi.

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Ennakkotehtävä + osa yhdestä oppitunnista

VALMISTAUTUMINEN

Osallistujat käyttävät omaa kännykkäänsä

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Ensimmäisillä kerroilla tätä työtapaa käy-
tettäessä ryhmässä voi olla epävarmuutta
aloituksen ja lopetuksen suhteen, mutta
työtavan tullessa tutuksi osallistujat oppivat
luottamaan omaan korvaansa yhä enemmän
ja enemmän

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Toimii ja innostaa, koska osallistua voi
monella eri tavalla.

ONKO DEMOJA?

Tehtävän laatimisen inspiraationa ovat toimi-
neet Terry Rileyn teos "In C" sekä Darren
Solomonin teos "In Bb 2.0"

MUUTA

Tallenteiden äänenlaatu vaihtelee, mutta se
kuuluu teokseen

TYÖTAVAN KUVAUS

Osallistujille annetaan tehtävä edeltävällä kerralla:

"Valitse sinua kiinnostava äänilähde, esimerkiksi jokin ääntä tuottava esine,
oma keho, soitin tms. Kuuntele ja tuumaile rauhassa siitä lähteviä erilaisia
ääniä. Valitsemasi äänilähteen tuottama ääni voi olla riippumaton sävelkor-
keuksista (kuten rytmimunan suhina, muovipussin rapina).

Jos äänilähteesi on sävelkorkeuksia tuottava esine (kuten soitin, vettä lasissa),
käytä yksittäisiä säveliä A ja/tai C ja/tai D miltä tahansa oktaavialalta, missä
tahansa järjestyksessä, millä tahansa kestolla, yksi tai useampi kerrallaan.

Äänitä valitsemasi ääni (tai lyhyt äänisarja) noin viisi kertaa peräkkäin samalla
tallennuksella (välissä voi olla haluamasi mittaisia taukoja). Viisi kertaa voivat
olla myös kehittyvä sarja. Tallenteen kokonaiskesto enintään yksi minuutti.

Pyri äänellä tunnelmaan, joka on rauhallinen, jopa unelias, mieluummin empi-
vä ja viipyilevä kuin tunkeva. Tuo taltiointisi (kännykässä) mukasi seuraavalle
kerralle."

Äänikollaasin kuuntelukerralla istutaan piirissä melko lähekkäin (jotta kuullaan)
ja osallistujia pyydetään käynnistämään oma äänite omasta kännykästä silloin,
kun siltä tuntuu. Volyymia voi säätää tilanteen mukaan. Oman osuuden voi
välillä pysäyttää, sen voi toistaa tai siitä voi liittää mukaan vain osan. Loppu-
tuloksena syntyy kiinnostava, ainutlaatuista äänitaidetta.

LOOK FOR SOUNDS

KENELLE

Esikouluikäiset, alaluokat

PEDAGOGINEN TAVOITE

Säveltäminen erilaisten muotojen (silmällä tehtyjen havaintojen) pohjalta

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Oma sävellys ja siihen liittyvä graafinen notaatio

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Noin 2 oppituntia

VALMISTAUTUMINEN

Tarvitaan digikameroita (esim. oma kännykkä), piirto-ohjelma (esim. Google Drivellä Drawings)

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Opettaja voi kuvausreissulla kannustaa oppilaita miettimään näkemäänsä ääniä ja rytmeinä.

ONKO DEMOJA?

<http://intoteaching.net/look/index.html>

TYÖTAVAN KUVAUS

Liikutaan kameran kanssa omassa lähiympäristössä. Otetaan kuva jostakin sellaisesta kohdasta, jossa nähdään kiinnostavia muotoja, säännönmukaisia kuvioita, erilaisia värejä ja muuta visuaalisesti kiinnostavaa. Jo kuvatessa voi miettiä, miltä kuvassa olevat asiat kuulostaisivat rytmeinä ja soivina linjoina.

Seuraavaksi kuva tuodaan piirto-ohjelmaan. Kuvaan piirretään valituilla väreillä esiin niitä muotoja, joita kuvatessa oli havaittu. Tässä vaiheessa voi jo miettiä erikseen melodialinjaa ja rytmiä, tai muita musiikillisia seikkoja. Kun muodot on piirretty kuvaan, alkuperäinen kuva poistetaan, jolloin ruutuun jää vain piirros jäljelle. Tämä toimii nuottina omalle sävellykselle. Teos syntyy nuotin pohjalta valitsemalla siinä esiintyville kuvioille vastaavat äänet ja miettimällä niihin liittyen esimerkiksi äänen kestoa ja voimakkuutta.

SÄVELLYSTYÖPAJA

KENELLE

Musiikkiopistoon. Työtapa on sovellettavissa musiikin perusteiden kursseilla 2/3 ja 3/3 sekä opistotason säveltapailun ja harmoniaopin kursseilla. Parityöskentely tai ryhmä.

PEDAGOGINEN TAVOITE

Soveltaa musiikin perusteiden oppisisältöjä käytännön luovassa sävellystyössä. Saada työkaluja ja valmiuksia luovaan työskentelyyn.

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Valmiita sävellyksiä erilaisille kokoonpanoille

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Vähintään kaksi tuntia, mutta ajankäytössä on hyvä huomioida ryhmän työtahti.

VALMISTAUTUMINEN

Tarpeeksi kosketinsoittimia, nuottipaperia ja muistiinpanovälineet tai nuotinnusohjelma ryhmän omilla tableteilla tai tietokoneilla. Opettajan työtä nopeuttaa, jos käytössä on nuotinnusohjelma ja mahdollisuus heijastaa se ryhmän nähtäväksi.

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Syntyneistä sävellyksistä voi koostaa esim. mupe-konsertin. Sävellyksiä voidaan myös sovittaa eri soittimille tai niihin voidaan sovittaa stemmat muille soittimille sen mukaan, millaista soitinosaamista ryhmästä löytyy. Sävellyksiä voidaan käyttää mupe-portfolion aineistona, mikäli folion tekeminen kuuluu kurssiin.

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Työtapa on hyvin käytännöllinen ja havainnollistava lähestymistapa säveltämiseen. Eri vaiheiden kautta tapahtuvan sävellyksen lopputuloksena on lähes aina musikaalista materiaalia, mikä innostaa usein sellaisia-kin oppilaita, jotka eivät muutoin musiikin perusteista innostu. Työtapaan on myös helppoa yhdistää monia kurssisisältöjä, joita tulee näin sovellettua lähes huomaamatta.

Sävellystyöpajaa voi kehittää ottamalla huomioon teknologian, kuten musiikkiohjelmistojen tarjoamat vaihtoehdot. Syntyneitä sävellyksiä voi rikastaa sekvensseriohjelmilla – vaikkapa lisäämällä rumpukomppia tai monenkirjavia efektejä.

MUUTA

Työtapa on integroitavissa muihin taideaineisiin, esimerkiksi luovaan kirjoittamiseen, jolloin ryhmää ohjeistetaan ensin tekemään tarina, lauluteksti tai runo. Tällöin teksti toimii lähtökohtana säveltämiselle. Vaihtoehtoisesti ryhmää voidaan ohjeistaa maalamaan taulu, jonka pohjalta säveltäminen tapahtuu.

TYÖTAVAN KUVAUS

Valitaan sävellyksen lähtökohdat, kuten asteikko tai käytössä olevat soinnut, opetettavan asian ja ryhmän tason mukaan. Tehdään esim. kahdeksan tahdin mittainen sävellys harmonisessa mollissa sointuasteisiin I–VII ja tahtilajiin 4/4. Sävellys tehdään sanoitukseen, joka ohjaa sävellystyötä rytmin ja tunnelman suhteen. Sanoitus voidaan tehdä itse tai opettaja voi antaa sen valmiina. Valitaan parit tai pienryhmät, jotka kukin tekevät oman sävellyksensä ja päättävät keskinäisestä työnjaosta sekä sävellystyön että esitysvaiheen soitinvalintojen suhteen.

1. Soinnutus, esim. sointu per tahti

Tässä vaiheessa opettaja voi kertoa sointuopista lyhyesti, mikäli on ajankohtaista. Halutessaan voi ohjeistaa aloittamaan ja lopettamaan I-asteeseen.

2. Puolinuottimelodia sointusävelistä

Vaiheen tarkoitus on rakentaa sävellykselle luonnosmainen melodinen runko, jonka pohjalta 3. vaiheessa tehdään itse melodia. Tässä vaiheessa melodia rakennetaan siis sointusävelistä esimerkiksi puolinuotteja käyttäen.

3. Melodian rikastaminen hajasävelillä. Tässä huomioidaan myös sanoituksen rytmi.

Ensimmäisessä ja toisessa vaiheessa pärjätään äärimmillään jopa arpapallalla, mutta kolmannessa vaiheessa luovuus laitetaan peliin. Tarkoitus on rakentaa luonnosmelodiaa ja sointuja apuna käyttäen mielekäs melodia, joka huomioi käytössä olevaa sanoitusta (mikäli sävelletään sanoitukseen). Toisessa vaiheessa kirjoitettujen sointusävelien väliset hyppyt voidaan esimerkiksi kuroa umpeen lomasävelillä.

4. Esitetään valmis sävellys joko omalle ryhmälle tai oppilaskonsertin yhteydessä. Mikäli sanoitus on pidempi, sävellystä voidaan muunnella esim. vaihtamalla säestyskomppia eri säkeistöissä.

Sävellystyöpajan voi aloittaa esittelemällä yllä olevat vaiheet ryhmälle – tällöin sävellys tehdään yhdessä valmiiksi valkokankaalle tai tussitaululle. Tähän vaiheeseen menee noin 30 minuuttia. Tämän jälkeen, vaiheiden tultua tutuiksi, ryhmä tekee itse omat sävellyksensä. Itsenäiseen säveltämiseen on hyvä varata ainakin tunti – ryhmän työtahdista riippuen enemmänkin. Esitysvaiheen pituus riippuu siitä, montako paria tai pienryhmää eli valmista sävellystä on esitettävänä. Tässä vaiheessa huomioidaan myös sävellysten harjoitteluun menevä aika, jolloin esitysvaiheen pituus vaihtelee 15–30 minuutin välillä.

IMPROVISOINTI JA SOINTIVÄRIT

KENELLE

Musiikkiopisto, yleinen musiikkitieto,
3–8 oppilaan ryhmiä

PEDAGOGINEN TAVOITE

Improvisointi, oman ja muiden soittimien
laajennettuihin soittotapoihin ja sointivärei-
hin tutustuminen

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Sointivärimaailmaltaan monipuolinen,
improvisatorinen teos

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Kerran viikossa noin 4–6 viikon ajan

VALMISTAUTUMINEN

Oppilaat tarvitsevat omat soittimensa tun-
neille mukaan. Lisäsoittimina voidaan käyt-
tää myös luokkasoitteita. Jos oppilaista
muodostetaan useampia ryhmiä, tarvitaan
kullekin ryhmälle oma tila käyttöön.

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Mahdollinen improvisaation lähtökohtana
käytetty tarina tai runo voidaan keksiä kou-
lun äidinkielen tunnilla tai maalaus voidaan
tehdä kuvaamataidon tunnilla.

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Oppilaat ovat erittäin avoimia soittimien
erilaisten sointivärien suhteen. Oppilaat
kokevat monet sointivärit hauskoiksi. Suh-
tautuminen moderniin musiikkiin on monilla
oppilailla muuttunut positiivisemmaksi, kun
omaa soittoa on saanut soittaa totutusta
poikkeavilla tavoilla. Soitonopettajat ovat
myös kertoneet, että oppilaan soittoon voi-
nut syntyä uudenlaista rentoutta erilaisten
soittotapojen myötä.

MUUTA

Alkuherättelymusiikkina voidaan kuunnella uudempia soittotapoja sisältäviä
nykymusiikkikappaleita.

TYÖTAVAN KUVAUS

Oppilailla on ennakotehtävänä kysyä soitonopettajaltaan oman soittimensa
laajennetuista soittotekniikoista ja niiden toteuttamisesta sekä opetella opetta-
jan kanssa soittamaan niitä. Yleisen musiikkitiedon tunneilla oppilaat esittele-
vät toisilleen oman soittimensa erilaisia sointivärejä joko itse soittaen tai talti-
ointien avulla. Esittelyjen jälkeen oppilaat improvisoivat erilaisia sointivärejä
hyödyntäen teoksen. Teoksen lähtökohtana voidaan käyttää esim. jotain kuvaa
tai maalausta, olemassa olevaa tai itse keksittyä tarinaa tai runoa, erilaisia tun-
teita tai tunnelmia. Yritetään etsiä kustakin soittimesta samankaltaisia sointi-
värejä, joilla luodaan sointivärikenttiä. Teosta kehitellään useamman tunnin aika-
na 30–45 minuuttia kerrallaan. Kunkin improvisaatiotesion lopuksi kappale
äänitetään muistiin seuraavaa tuntia varten. Valmis teos voidaan esittää konser-
tissa tai se kuvataan ja taltiointi voidaan lähettää oppilaille kotiin katsottavaksi.

OLIPA KERRAN... MELODIA!

KENELLE

4–10 kpl, Mupe1–3, musiikkiopisto

PEDAGOGINEN TAVOITE

Säveltäminen, sanarytmin, sävelkorkeuksien ja melodiakaaren hahmottaminen, nuotintaminen

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Osallistujien omat melodiat

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

3 oppituntia

VALMISTAUTUMINEN

Melodiasoittimisto (esim. boomwhackersit tai laattapalat ovat erityisen toimivia), nuotintamiseen nuottipaperia tai nuotinnusohjelma

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Opettajan kannattaa päättää harjoituksessa käytettävät sävelet etukäteen; rajataanko syntyvä melodia esim. kahteen, kolmeen tai viiteen säveleen tai johonkin tiettyyn sävellajiin

TYÖTAVAN KUVAUS

Ollaan kaaressa. Luodaan yhteinen runo tai tarina. Ensimmäinen osallistuja päättää tarinan ensimmäisen sanan, toinen toisen sanan, kolmas kolmannen sanan, jne. Lopputuloksena on lyhyt runo tai tarina, jossa on yhtä monta sanaa kuin osallistujiaakin. Osallistujien ei tarvitse harjoitella tarinaa kokonaisuudessaan, vaan riittää, että jokainen lausuu oman sanansa omalla vuorollaan.

Tutkitaan yhdessä, miten oma sana voisi jakautua kahdelle iskulle. Näin jokaiselle osallistujalle muodostuu oma kahden iskun mittainen rytmiostinato. Otetaan perussyke jalkoihin ja lausutaan runoa rytmikkäästi, sanarytmiä selkeästi esille tuoden. Kun sanarytmi on vahvasti hallussa, tarina voidaan pudottaa pois ja sanarytmi siirtää esim. taputukseen. Edelleen jokainen osallistuja taputtaa vain oman sanarytminsä omalla vuorollaan.

Jokainen osallistuja valitsee omalle ostinatolleen sävelen. Tässä kannattaa käyttää apuna esim. boomwhackersejä tai laattapaloja, jolloin jokainen osallistuja saa oman sävelensä konkreettisesti soitettavakseen. Näin jokaiselle osallistujalle muodostuu oma kahden iskun mittainen yhden sävelen ostinato.

Nyt kaikki osallistujat voivat säveltää oman melodian valmiina olevista ostinatoista. Valitaan joukosta säveltäjä, joka päättää, mihin järjestykseen haluaa osallistujien ostinatot laittaa ts. mihin järjestykseen haluaa osallistujien käyvän kaaressa. Osallistujat soittavat oman ostinatonsa omalla vuorollaan ja säveltäjä saa kuulla ostinatoista muodostuvan melodian. Nuotinnetaan melodiat.

Runon/tarinan ja rytmiostinaton luominen → 1 oppitunti

Edellisen oppitunnin kertaaminen ja yhden sävelen ostinaton luominen → 1 oppitunti

Melodioiden säveltäminen ja nuotintaminen → 1 oppitunti

LIUKU

KENELLE

6-vuotiaista ylöspäin, musiikkioppilaitos, yksilö- tai pienryhmäopetus

PEDAGOGINEN TAVOITE

Kuuntelu, intonaation harjoittaminen, liikera-tojen sulavuus, tunne otelaudalla, sormien totuttaminen kieleen

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Improvisoitu glissandokappale, piirros ää-nenkorkeuksista, äänen visualisointi

TYÖSKENTELYYN

5–10 min soittotunnilla viidellä eri kerralla

VALMISTAUTUMINEN

Tennispallo ta pehmeä liina, jota voi käyttää apuna käden ja kielen välissä harjoituksen alussa

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Samaa metodia voi soveltaa asteikkoharjoi-tuksena muille kuin jousisoittimilla

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Kannattaa tehdä valmistavia harjoituksia (esim. glissandot laulaen tai huiluääni-glissandot), ääniharjoitukset. Glissandon visualisoiminen liikkeen kautta (esim. kyyk-kyyn-ylös tai 3D, hidas-nopea). Koordinaa-tioharjoitus, tavoitteena etteivät jousi- ja otekäsi kulje koko aikaa samassa tahdissa. Jokaisessa työtavan vaiheessa äänen voi visualisoida piirroksella.

MUUTA

Harjoituksen järjestystä ja painotuksia voi muuttaa eri soittotunneilla. Side coaching: Kohdassa 5 kannattaa tarkistaa oppilaan soitto- ja sormen asento, puristuksen rentouttaminen otelaudasta. Kotona harjoittelemisen: varioiden ylös-alas-glissandot neljä kertaa veto- ja neljä kertaa työntöjousella jokaisella sormella.

TYÖTAVAN KUVAUS

1. Aloita lämmittelyllä liikkeellä: liikeimitaatioharjoitus, jossa imitoidaan peilinä toisen liikettä. Ei kopioida vuorotellen toisen liikettä vaan etsitään yhteistä tapaa liikkua.
2. Liikeimitaatio, jossa liidusvuoro vaihtuu.
3. Harjoitukset omalla äänellä: tehdään unisonoglissandoa yhdessä, pienellä alueella ylös ja alas. Tähän voi liittää visualisoinnin liikkeellä.
4. Opettaja jää yhdelle äänelle, oppilas tekee glissandon ylös tai alas ja jää uudelle äänelle. Tämän jälkeen opettaja tulee glissandolla perässä. Sen jälkeen roolit vaihdetaan. Pienryhmällä tehtäessä yksi lähtee aloitusääneltä glissangolla pois ja muut seuraavat perässä.
5. Toistetaan kohdat 3–4 omalla soittimella. Päätetään aloituskieli ja -sormi. Vuorotellen päätetään aloituskielet ja -sormet.
6. Imitaatioglissandot eri kielellä, mutta samaan suuntaan ja samalla nopeu-della. Dynamiikan imitointi.
7. Kontrasti-imitaatio esim. oppilas soittaa glissandon nopeasti ylös, opettaja vastaa hitaalla alas. (vaihtoehtoja: hyvin korkea ja matala glissando, nopeus, glissandon suunta)
8. Glissandokappale. Saa vapaasti valita käyttääkö imitaatiota vai kontrasteja. Toiseen regointi. Keksi kappaleelle nimi.
9. Kappaleen kirjaaminen muistiin piirroksella.

SÄVELRUUDUKKO -HYPPYLEIKKI

KENELLE

5–10-vuotiaat, 5–20 lasta, musiikkiopisto, alakoulu

PEDAGOGINEN TAVOITE

Sävelkorkeuksien ja intervallien konkreettinen havainnointi liikkeen avulla

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Runoon sävelletty melodia

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

1–2 oppituntia

VALMISTAUTUMINEN

Valmis runo tai sadutus lasten kanssa. Opettaja tekee ennakkoon maalarinteipillä ruudukon. Tai ulkona liidulla asfaltille. Opetellaan ruudukon käyttöä aikaisemmilla tunneilla.

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Voidaan ruksia myös säveliä pois käytöstä ja näin saada aikaa erilaisia asteikkoja. Voidaan harjoitella tiettyä intervallia, esim. terssihypyt.

HAVAINTOJA TYÖTAVASTA

Hyvä työtapu mupe-tunnille tai muuhun teorian oppimiseen.

TYÖTAVAN KUVAUS

Valmiin runon säveltäminen. Runo voi olla jonkun muun tekemä tai sitten ryhmä on sen voinut tehdä yhdessä. Lapsia on voitu myös saduttaa yksin, jonka jälkeen aikuinen on satujen teemoista tiivistänyt runon.

Tehdään maalarinteipillä hyppyrudukko lattialle. Päätetään käytettävä sävellikkö, esim. pentatoninen tai do-re-mi-fa-so. Jokaisella ruudulla on oma sävelensä. Sävelletään melodia hyppimällä ruudukossa runon tavujen mukaisesti. Melodia syntyy kun toinen lapsi soittaa esim. laattasoittimella hypätyn ruudun. Melodia tallentuu mieliin toiston avulla. Voidaan halutessa myös nuotintaa.

ÄÄNIÄ ÄRSYTTÄÄ

KENELLE

Yksilö- tai ryhmätyöskentely, 3-vuotiaista ylöspäin, musiikkileikkikoulu, musiikkikoulu

PEDAGOGINEN TAVOITE

Tavoitteena kuulemalla havaitseminen ja erottamisen kyky

TYÖTAVAN KONKREETTINEN TUOTOS

Havaittujen äänien konkretisointi (kirjoittamalla, selittämällä, kertomalla)

TYÖSKENTELYYN TARVITTAVA AIKA

Voi olla tuokio muunlaisen toiminnan ohella tai uppoudutaan ryhmän kanssa oppitunnin ajaksi

VALMISTAUTUMINEN

Opettaja löytää tilan tai paikan, jossa on mahdollisimman monipuolinen audioärsykemaailma; ulkona, julkinen tila tai koulussa oleva paikka

KÄYTTÖVINKKEJÄ

Improvisaatiomieli, sovellutuksia loputtomasti

MUUTA

Taiteellisessa toiminnassa oman havainnon salliminen ja opastaminen siihen on olennaisinta

TYÖTAVAN KUVAUS

Kuunnellaan aktiivisesti (suljetuin silmin, visuaalinen kytketään pois) ympäristön ääniärsyksiä ja kerrotaan sekä kirjataan ylös niitä siinä järjestyksessä kuin tulevat havainnoiksi. Tuloksena "partituuri" äänistä ympärillä. Katsotaan partituuria ja pyritään löytämään siinä olevat äänet kirjoitetussa järjestyksessä.

Sovellutus: ryhmä 1 on valitussa paikassa, havainnoi äänet ja tekee partituurin. Ryhmä 2 tulee tilaan, saa partituurin ja pyrkii kuulemaan äänet partituurin mukaisesti.

KIRJOITTAJALUETTELO:

Ahvenjärvi, Sanna. Säveltäjä, lehtori, Jokilaaksojen musiikkiopisto

Ainali, Petra. Luokanopettaja, Helsinki

Ervasti, Marja. Lehtori, musiikin didaktiikka, Oulun yliopisto

Heikinheimo, Tapani. Lehtori, sellonsoitto, Metropolia AMK

Hongisto, Ilari. Rehtori, Arkipelag-musiikkiopisto

Hurtig-Veteläinen, Silja. Päätoiminen tuntiopettaja, musiikin perusteet, Lapin musiikkiopisto

Kleemola, Antti. Opettaja, musiikki, Jyväskylän ammattiopisto

Lipponen, Saara. Luokanopettaja, Helsinki

Mesimäki, Erja. Lehtori, musiikkileikkikoulu, Raahen musiikkiopisto

Nikali, Eveliina. Yliopisto-opettaja, musiikkikasvatus, Turun yliopisto

Nurmela, Pia. Luokanopettaja, Mäntsälä

Oravala, Tomi. Musiikinopettaja, Turun normaalikoulu

Paananen-Vitikka, Pirkko. Rehtori, Koillis-Lapin musiikkiopisto

Reinikainen, Seppo. Lehtori, viulunsoitto, Metropolia AMK

Salminen, Antti. Lehtori, musiikin perusteet, Meri-Lapin musiikkiopisto

Setälä, Heli. Musiikinopettaja, Pirkkala

Sintonen, Sara. Yliopistonlehtori, kasvatustiede, Helsingin yliopisto

Strandvik, Magnus. Musiikinopettaja, Porvoo

Suomi, Henna. Musiikkikasvattaja, Jyväskylän yliopisto

Unkari-Virtanen, Leena. Lehtori, musiikkipedagogiikka, Metropolia AMK

Vuolteenaho, Sanna. Lehtori, varhaisiän musiikkikasvatus ja taiteen soveltava käyttö, Metropolia AMK

